

MAGYAR POSTA

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M.KIR. POSTAVEZÉREGAZGATÓSÁG
MEGBIZÁSÁBÓL A M.KIR. POSTA JOGÁSZ-ÉS MÉRNÖK TISZTVEISELŐI
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr.FORSTER KÁROLY M.KIR.POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. PÁZMÁNY ÖDÖN
KIR. POSTAIGAZGATÓ

TÁRSSZERKESZTŐ:

RÁKOSI GYÖRGY
M. KIR. POSTAMŰSZAKI TANÁCSOS

A posta háborus szolgálata.

DR. KUZMICH GÁBOR m. kir. postavezéregazgató
előadása a IX. közigazgatási továbbképző tanfolyamon.

Le service de la poste à la guerre. Conférence tenue par M. le Dr GÁBOR KUZMICH, Directeur Général des postes roy. hongroises, au 9-e cours de perfectionnement administratif.

L'état de guerre impose une tâche accrue à la poste. La fixation des devoirs et les travaux préparatifs doivent commencer en temps de paix. Au moment de la déclaration de guerre, la poste fait son service sur trois champs d'activité:

a) elle établit, de son propre personnel et matériel, les postes militaires et les organes spéciaux dont l'armée a besoin;

b) assure dans les circonstances troublées par le nouvel état de chose la continuité du service des postes et de la télécommunication;

c) satisfait aux exigences accrues de transport, de télécommunication et de sûreté, se présentant à l'arrière en connexion avec la guerre. Pour faire le mieux possible ses préparatifs, la poste doit prendre en considération que l'effectif de son personnel spécialisé sera bien réduit et que ses matériaux subiront éventuellement de grandes pertes. Les unités spécialisées entrées au service militaire ne peuvent être remplacées que par le personnel féminin et des retraités rappelés au service. Avec la création, la transformation et la cession des appareils et des installations, la poste rend également un service d'importance. Elle doit mettre à disposition son réseau de lignes pour les besoins de la défense aérienne active et passive. Les services nombreux et accrus en temps de guerre peuvent créer le danger que la poste ne soit pas à même de remplir toujours impeccablement ses multiples devoirs. Une certaine aggravation dans la bonne exécution du service est donc toujours possible. L'armée a le droit de priorité sur les intérêts privés. En vue d'éviter les encombrements, il y a lieu de chercher des solutions convenables, telles qu'une meilleure distribution ou une éventuelle déviation, le cas échéant, une restriction du trafic. En temps de paix, la poste fonctionne comme une unité administrative isolée, ce qui signifie une grande indépendance, mais d'autre part une augmentation également de sa responsabilité. En exécutant ses devoirs de guerre, elle conserve son caractère isolé et parmi les autres organes de l'administration publique, elle n'est en contact, qu'avec les autorités administratives de la guerre et quelquefois, avec

l'administration des affaires intérieures. La solution des devoirs d'organisation et d'exécution est assurée par un réseau spécial. Les règles sont fixées par „l'Instruction de mobilisation générale pour la poste roy. hongroise“. A l'occasion du rattachement de quelques territoires à la Hongrie, notre poste a déjà fait ses preuves. Sur le territoire de la Haute-Hongrie, 256 bureaux de poste ont été ouverts au service en 20 jours (avec l'affectation de 844 employés), en Subcarpathie, 78 bureaux en 6 jours (213 employés), sur les territoires rattachés de la Transylvanie et de la Hongrie de l'Est, 450 bureaux en 25 jours (1444 employés) sur le territoire du Sud, 181 bureaux en 20 jours (744 employés). La poste hongroise a déjà acquis de l'expérience relativement aux réparations des dégâts causés par des événements de guerre. Lors du bombardement aérien de l'Hôtel des Postes à Kassa, l'édifice a été gravement atteint et le nombre des morts et blessés fut considérable; entre autres le central téléphonique est devenu inutilisable. Le lendemain, un central de fortune a déjà fonctionné comprenant toutes les lignes interurbaines et les lignes importantes militaires et d'intérêt public. La réparation des dégâts a été exécutée avec une rapidité exemplaire.

I. A hadviselés, az azzal járó háborús állapot és az arra irányuló előkészület a postától is megkülönböztetett, nagy teljesítményeket kíván. Ez természetesen következik egyrészt abból a szerepből, melyet a posta az állami és gazdasági életben betölt. másrészt abból a különleges helyzetből, melyet a mai hadviselés általában teremt.

A posta szerepe és működésének jellegzetessége törekvés arra, hogy az emberiség egyes politikai, gazdasági és társadalmi csoportjai közt minél gyorsabb, tökéletesebb hírközlés és kapcsolat létesüljön.

A feladat megoldásában a posta olyan szerepet tölt be, mint az élő szervezetben az ideghálózat. Az érzékelés, az akarattermelés és a cselekvés közti út az idegrendszer hálózatán át vezet. A hatásos és eredményes cselekvéseknek előfeltétele az egészséges, kifogástalanul működő ideghálózat. A jó idegrendszer a szervezet működésében az összhangot biztosítja, rossz idegrendszer mellett az életműködés zavarai mutatkoznak.

Amint az egyes közlekedési berendezésekről (vasút, hajó, autó stb.) úgy gondoskodunk és azokról úgy beszélünk, mint az állami és gazdasági élet vérkeringéséről, épúgy a postát ezek ideghálózatának nevezhetjük, amely pontos hírközlésével a különböző részek kifogástalan összeműködésének előfeltétele.

A háborús állapot az állam életében döntő korszak, amely hosszú időkre a fellendülés vagy a tespedés, az élet vagy az elpusztulás kérdését dönti el. A háborúnak sokféle változata van. Lehet a diplomáciai, gazdasági, avagy fizikai, fegyveres erők háborúja. Bármelyik síkon mozogjon azonban, mindig az állami, gazdasági és társadalmi erők legteljesebb együttműködését és felfokozását követeli, különösen korunkban, amikor a hadviselés totális jellegénél fogva a nemzet minden erejének latbavetése szükséges és amikor a háború viselése az összes síkokon egyszerre folyik. Az összes funkcióknak ebben a legnagyobb teljesítményt követelő felfokozott tevékenységében az állam ideghálózatának: a postának is egészen különleges, fel-

fokozott teljesítményekre kell készen állani. Ez a két szempont: a posta jellegzetes szerepe és a totális jellegű háború által megkivánt felfokozottság adják meg a posta háborús szolgálatának tartalmát és mértékét.

II. A háborús feladatok megállapítása és az azokra való felkészülés már a nyugalom éveiben kezdődik és annak ellenőrzése évről-évre rendszeresen folyik. A cél az, hogy a posta teljesítőképességét a háborús állapot feladatai és zavaró behatásai mellett is biztosítsuk, sőt még emeljük is azért, hogy a hadiállapottal járóan vele szemben támasztott forgalmi igényeknek meg tudjon majd felelni. A feladatok irányainak és kereteinek ismeretében készül el a terv, amely azután a posta vezetésének összes munkaterületén érezteti hatását. Így a szervezésekben, a személyzeti politikában, a kezelési rendszerek megválasztásában, a vonalhálózatok fejlesztésében, a beruházásokban, az anyagbeszerzések irányában és méreteiben egvárant.

Az előkészület munkája végigelemzi, hogy a hadiállapot a postától mily feladatok teljesítését kívánja, annak működésére milyen hatással lesz és az azokkal kapcsolatosan szükséges intézkedéseket előre elkészíti. Az előkészületeknek alaposaknak és részletekbe menőknek kell lenniök, azért, hogy a posta gépezete és annak minden egyes szerve a háborús állapot beálltakor minden további ulasítás nélkül tisztában legyen feladatával. Erre minden szervet elő kell készíteni, alkalmassá kell tenni és a személyzetet erre rá kell nevelni.

A postapolitika vonalvezetésének és az ország hadi politikájának első találkozása ez a munka, mely a jövő együttműködés tervszerű kiépítését szolgálja. Ez az előkészület ideje, amelynek jóságán és alaposságán nyugszanak a későbbi eredmények.

A hadiállapot bekövetkezésekor a posta három irányban teljesít szolgálatot:

1. felállítja saját személyzetéből és dologi eszközeivel a hadrakelt sereg részére azokat az alakulatokat, amelyek azután működésükben teljesen a hadsereg rendelkezése alá kerülnek. Ilyenek a tábori posták, amelyeknek feladata a működő hadsereg és a hátország közt a postaszállítás ellátása, továbbá az építő- és üzemszázadok, amelyek a hadrakelt sereg távközlési szolgálatában végzik feladatukat. Ugyancsak ellátja szakképzett személyzetével még azokat a különleges szerveket is, amelyek a hadiállapottal kapcsolatban a honvédség részéről kerülnek felállításra; (szállításvezetőségek, légvédelmi hálózati központok.)

2. biztosítja a megzavart és folyton változó szállítási és hírközlési viszonyok mellett a rendszeres postai és távközlési forgalom folyamatosságát, amelynek magasabb állami, gazdasági és kulturális szempontból a hadiállapot beálltával sem szabad megakadni, biztosítja továbbá a tábori postákkal meginduló forgalom felvételét és

3. kielégíteni igyekszik azokat a felfokozott postaszállítási, távközlési és biztonsági igényeket is, amelyek a hadiállapottal kapcsolatosan a nem hadműveleti területeken jelentkeznek. Ilyenek a behívásokkal kapcsolatos gyorsparancsok kézbesítése, az ország területét behálózó légvédelmi áram-

körök működésének biztosítása, az egyes különleges katonai hadiipari, hadi-igazgatási, közlekedési, vasúti szállítási stb. célokból kezdeményezett táv-iratok továbbítása és távbeszélgetések lebonyolítása, a polgári postaforgalom ellenőrzésének biztosítása. Háború esetén tehát a postának nemcsak a gazdasági és társadalmi élet természetszerűen úgyszólván megnövekedő forgalmát kell lebonyolítania, hanem kifejezetten a hadviselés érdekében jelentkező újabb forgalom és feladatok ellátásáról is gondoskodnia kell.

Ennek a hármastirányú szolgáltatásnak ellátására a postát elő kell készíteni, mert különben a háborús állapottal járó következmények miatt vázolt feladatának teljesítésére nem lesz elég ereje. Nem lesz pedig azért, mert a háborús szolgálat igen erős követelményt támaszt vele szemben:

1. személyzeti téren,
2. dologi és műszaki felszereléseinek, berendezéseinek átengedésében, a háborús állapot szolgálatára történő átalakításában és az esetleges hadi károk folytán beálló veszteségekben és
3. azáltal, hogy szakképzett személyzetében erősen megfogyatkozva és a forgalmat lebonyolító eszközeiben erősen meggyöngyülten kell a különlegesen kényes és felfokozott háborús forgalmat az önmagában is erősen megnövekedő rendszeres postai forgalom felül ellátnia.

A háborús állapottal kapcsolatban a postával szemben támasztott követelmények nem egyenlők minden országban. Gazdag és háborús állapotokra erősebben felkészült államok a különleges hadi vonatkozású hírszolgálat ellátására, a légvédelmi hálózat szükségletének biztosítására külön berendezéseket szerveznek és a postát ily célokra nem használják fel. Hazánkban a postának ilyen különleges igénybevétele még nem mellőzhető. Azért megterhelése is erősebb.

ad. 1. Személyzeti téren a háborús állapot, a postától legelsősorban azáltal igényel áldozatot, hogy a katonaköteles, azaz a legmunkabíróbb korban levő különleges szakképzett munkaerőnek nagyrésze vagy fegyveres katonai szolgálatra, vagy különleges (híradási, tábori postai) katonai szakszolgálatra vonul be. Fokozza a bevonulásra kerülők számát az is, hogy a postánál törvényes rendelkezés alapján nagyszámmal vannak igazolványos katonai allisztek és fegyveres szolgálatra kötelezettek. Az alkalmazásoknál a katonai szolgálatot teljesítettek ugyanis előnyben részesülnek.

Ez a személyzetelvonás olyan időben éri a postát, amikor a háborús állapot felfokozott forgalmi igénye is jelentkezik és amikor állami, légvédelmi közbiztonsági szempontokból a postahivatalok jelentős részénél személyzetnövelést igénylő állandó éjjel-nappali szolgálatot kell tartani.

Az előkészítő tevékenységben gondoskodni kell tehát a személyzeti nehézségeknek megoldásáról, mert különben a posta teljesítőképességét kockáztatjuk.

A fenyegető veszély elhárítása gondos előkészítéssel úgy történik, hogy egyrészt a postai szolgálatban nélkülözhetetlenek közül megfelelő számban a polgári foglalkozásban való meghagyással a fegyveres szolgálatra bevonulás alól haladékot kapnak, másrészt nyugdíjasokat és postai szolgálatra már kiképzett, vagy még ezután kiképzés alá kerülő egyéb férfiakat, de főleg női munkaszolgálatosokat jelölnek ki és vesznek igénybe postai szolgálatra. Ez az után-

pótlás a népmozgalmi nyilvántarték útján történik, amelyekkel az előkészületek során a szükséges igénybevételt a posta részletesen megtárgyalja.

A férfi munkaerőknek nőiekkel való pótlása a háborút viselő államoknál már alkalmazott és általában bevált eszköz. Több munkaterületen azonban alkalmazási lehetőségük korlátolt, így a különleges műszaki vagy egyéb szak-képzettséget, valamint a nagyobb testierőt kívánó munkáknál.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni a szervezés és előkészítés munkájának azt sem, hogy a személyzeti hiányok számszerű pótlása még nem jelenti a teljes értékű szakszerű utánpótlást is. A különleges szaktudást igénylő munkahelyeken (mint pl. az irányítási, mozgópostai, táviró gépkészítői, műszerész munkákban) a szakképzettek elvonása csak hosszabb időt igénylő újabb kiképzéssel pótolható.

ad. 2. A dologi felszerelések és berendezések létesítésével, átalakításával és átengedésével is jelentős a posta háborús szolgálata. Ennek kidolgozására már az előkészítés idejében sor kerül. Az egyes évek költségvetési és munkatervében a mindenkor katonai politikai szempontok alapján szerepel a híradási hálózatok fejlesztése, a meglévők átépítése, a földalatti kábelhálózatok tervezése és építése, továbbá tranzverzális áramkörök kiépítése azért, hogy az egyes fontos gócpontok között szakadások vagy egyéb zavaró behatások esetére kerülő utak is álljanak rendelkezésre.

Ennek a szolgáltatnak körébe tartozik a viszonyok változásai alapján a meglévő hálózatban az egyes áramkörök gyors átkapcsolására való előkészület azoknak adott esetben történő gyors fogantatására, anyagkimelésből az egyes vezetékeknek minél többszörös kihasználására szolgáló műszaki berendezések létesítése (vivőfrekvenciás berendezésekkel egy vezetéken több, — egész 15-ig is emelkedő — áramkör biztosítása.)

A távközi berendezésekre a hadviselés céljára nemcsak a szorosan vett hadművelleti területrezeken van szükség, hanem az ország egész területén is. Ezeket a posta engedi át saját hálózatából hadművelleti, szállításvetési, vagy egyéb hadi igazgatási célokra. Ugyancsak a posta vezetékhálózata adja az országos légvédelmi célokra szükséges összeköttetéseket és ő tartja üzemben az e célból alkalmazott különleges központokat és felszereléseket is. Ugyancsak a posta építi ki azt a különleges hálózatot is, amely a légvédelemmel kapcsolatosan helyenként a már meglévő vezetékeken felül még szükséges.

A légvédelmi berendezéseken kívül az egyes közületek feladatát képező légoltalmi szolgálat ellátásában is tevékeny a szerepe.

Azonfelül, hogy saját üzemeit is ellátja légoltalmi felszerelésekkel, még az ország összes közületeinek is segítségére van. Őket légoltalmi feladataikban támogatja azzal, hogy a légoltalom ellátásához nélkülözhetetlen távbeszélő összeköttetéseket részükre biztosítja, megépíti, fenntartja és a légítámadások által azokon okozott esetlegesen rongálásokat helyreállítja. A posta tehát az egész ország területén résztvesz a légoltalmi tevékenységben.

Mind ezek a feladatok, amelyeknek célja a posta egész hírhálózatát rugalmasan készen tartani a mindenkor hadiérdekek kiszolgálására, a posta műszaki szolgálatát hatványozott mértékben veszik igénybe.

Jelentős dologi teljesítményt végez a posta még a szükséges számú tábori posták felszerelésével, az összes idevágó gépkocsik átengedésével és dologi szükségletek kielégítésével. Mindezekon felül összes tartalékanyaga és berendezései szükség szerint a honvédelem céljára igénybe vehetők.

ad. 3. A személyzeti és dologi eszközökben előálló emelkedés igénybevétel összetalálkozása a felfokozott polgári és háborús forgalmi igényekkel magában hordja azt a veszélyt, hogy a posta feladatát, azaz a gyors, pontos hírszolgálat biztosítását nem tudja egyformán, kifogástalanul teljesíteni. A postaszolgálat lényeges rosszabbodásával kell tehát számolni.

Két különböző eredetű és fontosságú híryanagy keveredik össze és hőmpolyög a posta hálózatában, a magánéleté és a háborús igazgatásé. Mindkettő a leggyorsabb és legpontosabb szállítást követeli.

A polgári és háborús postaforgalmi igénynek ez a vegyülése a postát hivatása teljesítésében igen nehéz, időnként és helyenként megoldhatatlan feladatok elé állítja.

A magán, gazdasági, társadalmi, családi életet a háborús állapot izgalomba hozza. Mindenkinek több a távirata, távbeszélgetése. Mindenki részére sürgős ügyének intézése. Soha nem számítanak annyira a posta gyorsaságára és pontosságára, mint abban az állapotban.

A vázolt forgalomemelkedéshez járul a maga kétségtelen elsőbbségi igényével az a katonai és hadi igazgatási forgalomnövekedés is, amelynek részletesebb felsorolását már az előbb hallottuk. Ezzel párhuzamosan megindul a tábori posták irányába és irányból a levelezés és az egyéb küldemények szállítása. Nagy tömegével jelentős mértékben emeli ez is a forgalmat.

Annak szemléltetésére, hogy az egyes háborús avagy diplomáciai feszültségekkel kapcsolatosan csak a távközlési forgalomban Budapesten a táviró és az interurbán távbeszélő központokban milyen napi forgalomemelkedéseket kellett a postának lebonyolítania, álljon itt az elmúlt évekből pár adat:

Az esemény megnevezése	Az átlagos napi forgalomhoz viszonyítva a legnagyobb napi emelkedés	
	a táviró forgalomban	az interurbán távbeszélő forgalomban
Az orosz-lengyel háború kitörésekor 1939 aug. hóban	63.5%	48 %
A szovjet-román konfliktus alkalmával 1940 aug. hóban	81.3%	47.4%
Erdély visszacsatolása körüli feszültség idején 1940 aug.—szept.	93.5%	19%
A Jugoszlávia elleni hadjáratkor 1941 április	61.7%	48%
A magyar-szovjet háborúval kapcsolatban 1941 júl.—aug.	28%	31%

Ezek az arányszámok érzékeltetik azt a munkát, amit a posta személyzetének ebben a késedelmet nem tűrő forgalomnak lebonyolításában végeznie kellett akkor, amikor közülük igen sokan vonultak be fegyveres és katonai szakszolgálatra. Az ismertetett adatok a posta összes forgalmának csak egyik szelvényét mutatják, amelyeken túl még a felduzzadt levél-, csomag- és pénzforgalom lebonyolításának feladata is jelentkezett.

A nagy tömegben feladásra kerülő küldemények és távközlési bejelentések közt továbbítás és kezelés szempontjából a háborús viszonyok miatt különbséget kell tenni. Magasabb állami és hadi szempontok alapján bizonyos közlemények elsőbbségi igényvel jelentkeznek. Ilyenek a honvédségi gyorsparancsok (behívók) továbbítása, kézbesítése. Ilyenek a légvédelem, a légiriadók érdekében adandó értesítések és parancsok, továbbá a vezérkari főnökség, a vasúti szállítási szervek által kezdeményezett beszélgetések; ilyenek az ellenséges ejtőernyős leszállások megfigyeléséről szóló jelentések, amelyek gyors továbbítása érdekében még a folyamatban lévő beszélgetések szakítása is megengedett. Ezek után sorakoznak a sürgős hadigazdálkodási, közigazgatási, közlekedési célból induló állami hírközlések és csak ezek kielégítése után következnek, ha jut még rá idő, a magánosok által kezdeményezett hírközlések (táviratok továbbítása, távbeszélgetések kapcsolása). A hírközlési vonalak így igen sok esetben nem elégségesek a jelentkező forgalom teljes lebonyolítására.

A nagymértékben meg sokasodott postaküldemények és híryanagy továbbítását ezeken felül bizonytalanná és egyenlőtlennek teszik még a háborús helyzettel járó vezetékigénybevételek, vasúti forgalmi korlátozások, egyéb közlekedési zavarok, forgalmi útirányok lezárása. Torlódások, késések állanak elő. A postát igénybevevő közönség, mely a gyors és pontos működéshez szokott, ellenszenvvel állapítja meg ezeket a jelenségeket.

Ebben a nehéz helyzetben a forgalom lehető jó lebonyolítására megoldásokat kell keresni. Ilyenek a forgalom megfelelő irányokba való elosztása, elterelése, avagy szükség esetén a céltudatosan alkalmazott forgalmi korlátozások.

A háborús forgalmi korlátozások tehát nemcsak katonapolitikai okokból indokoltak, hanem azokat sokszor a posta teljesítőképességének védelme is megkívánja. Ezek a forgalmi korlátozások a magángazdasági és kulturális élet részére nagy hátrányt, sokszor károsodást jelentenek; a felfokozott igényű hadiforgalom ellátása azonban a postának olyan elsőrendű kötelessége, amelyet sokszor a nem hadiérdekű forgalom hátrányára kell teljesítenie, mert a teljes forgalom lebonyolítására már sem személyzeti, sem anyagi ereje nincs.

A forgalmi korlátozások tehát két okból adódhatnak, vagy katonapolitikai okokból, amelyek elsősorban biztonsági, kémvédelmi szempontokat szolgálnak (cenzura, küldemények visszatartása, feladás formásághoz, igazoláshoz kötése, forgalom időleges szüneteltetése), vagy a posta működésének biztosítása szempontjából. A forgalmi korlátozásokhoz a posta csak végső esetben nyul. Csak olyankor, amikor a küldemények továbbítására már semmi lehetősége nincs. Elsősorban a forgalom kerülő utakon leendő lebonyolítását

kísérli meg, ami jelenthet némi késedelmet, de zárlatot még nem. A posta érdekében elrendelt forgalmi korlátozások, zárlatok, melyek vagy az egyes küldeményfajokra vonatkozó megszorításokból (súlyhatár, egyes küldeményfajok időleges szüneteltetése stb.), vagy a felvétel és továbbítás időleges felfüggesztéséből állanak, már súlyosabb következményekkel járnak. Egyes vidékeket a hírközlésből részben vagy egészben kirekesztenek. Ilyen forgalmi korlátozásokat láttunk az 1941. év nyarán a kárpátaljai területek irányában, amikor vezetékek hiányában a magánosok távbeszélő forgalmának időleges szüneteltetését, majd később korlátozott mértékét kellett elrendelni.

*

A háborús állapot a hírközlés tekintetében különösen nagy és feltétlenül kielégítendő igényeket támaszt. Ma már a legújabb háborús tapasztalatok szerint gyakorlatilag is bebizonyított, hogy a jó hadvezetésnek nélkülözhetetlen előfeltétele a hadi célokat szem előtt tartó jó hírközvetítés, azaz a posta jó szolgálata. A jó hírközvetítésre nemcsak a hadművelleti területeken van szükség, hanem a mögöttes országrészekben is, ahol a hadigazgatásnak, a légvédelmi berendezkedéseknek és a hadigazdálkodás berendezéseinek szövevényes hálózata terül el. A feladatok megoldására a posta polgári és békebeli berendezéseinek és szolgálatának teljes mértékben és rugalmasan kell rendelkezésre állani, mint ahogy a m. kir. posta teljes felkészültségével igyekszik is ezt a feladatot teljesíteni.

III. A posta már a békeidőben mint zárt igazgatási egység működik és így intézkedéseiben az állam közigazgatási rendszerében bizonyos mértékű nagyobb önállóságot élvez. Ez részére nagyobb mozgékonytságot biztosít, azonban a közülettel szemben nagyobb felelősséget is jelent.

A háborús feladatok megoldásában is megőrzi ezt a zárt jellegét és ennek következtében az egyes közigazgatási szervekkel aránylag kevés érintkezési pontja adódik.

A legszorosabb kapcsolat természetesen a honvédelmi igazgatás szerveihez fűzi, egy-két esetben a belügyi igazgatás szerveivel is kapcsolatba kerül.

Mind az előkészítő és szervező munkában, mind a későbbiekben a végrehajtás során elsősorban a honvédelmi minisztériummal, a legfelsőbb honvédelmi tanácsal, a vezérkari főnökséggel, a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium országmozgósítási (OM) osztályával és az egyes hadtestparancsnokságokkal áll összeköttetésben. A honvédelmi minisztériummal való összeműködés biztosítására a postavezérigazgatóság mellett a honvédelmi minisztérium részéről állandóan vezényelt összekötő tiszt működik. Ez az összeköttetés a gyakorlatban kitűnően bevált.

A belügyi igazgatás szerveivel a honvédelmi fontosságú gyorsparancsok továbbításánál és kézbesítésénél kerül összeköttetésbe, mikor is kézbesítő szolgálatának megerősítésére, illetve egyes esetekben járművekkel ellátott küldőncök igénylésére a községi előjáróságok segítségét jogosult kérni.

A népmozgalmi nyilvántartókkal a személyzet biztosítására és pótlására irányuló tárgyalások révén van állandó kapcsolata.

Az OM. kormánybiztosok a postától OM. előkészületek végrehajtása te-

kintetében tájékoztatást kívánhatnak, országmozgósítási előkészületekre vonatkozó rendelkezéseket azonban közvetlenül a postahivataloknak nem adhatnak. A szükséges rendelkezések kiadását a posta hatósági szervei útján végzik.

A szervezési és végrehajtási feladatok megoldására a posta igazgatás szervezetében külön hálózat működik.

A postavezérigazgatóság kebelében — a polgári igazgatás céljaira szükséges szervezetszerű tagoltságon kívül — közvetlenül a postavezérigazgató felülvizsgálata alá tartozóan központi OM. szervként külön ügyosztály működik, amelynek feladata a háborús szolgáltatásokkal és a honvédelmi ügyekkel kapcsolatos összes ügyek tárgyalása. Ennek az ügyosztálynak kötelessége, hogy az összes intézkedésekben a honvédelmi és a katonai szempontok érvényesülését biztosítsa. Ebből a célból együttműködik a kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium OM. osztályával és a műszaki előkészítés tekintetében közvetlenül érintkezik a vezérkari főnökséggel. A rendelkezéseket a kilenc kerületi postaigazgatósággal, mint középfokú OM. szervvel és a központi hivatalokkal, mint alsófokú OM. szervekkel közli.

A kerületi igazgatóságok mindegyikénél az országmozgósítási ügyek intézésére külön csoport és a műszaki ügyosztály hivatott. A kerületi igazgatóságok a területileg illetékes honvéd hadtestparancsnokságokkal tartanak fenn szoros érintkezést és együttműködést; együttműködésük folytán a honvéd hadtestparancsnokság mellett működő OM. kormánybiztos is tájékoztat kap a posta országmozgósítási előkészületeiről.

A kerületi postaigazgatóságok alsófokú OM. szervei az egyes kincstári postahivatalok, valamint a postamesteri hivatalokból hadtestenként szervezett ú. n. postai polgári állománytestek. Az alsófokú OM. szerveknél általában a hivatalvezetők, nagyobb létszámúaknál pedig külön OM. előadók foglalkoznak az OM. ügyek intézésével. Az alsófokú postai OM. szerveknek a székhelyükön levő katonai parancsnoksággal a legszorosabb kapcsolatban kell állniuk.

Az így megszervezett hálózat a honvédelmi különleges szempontokra kioktatott személyzetével biztosítja, hogy a posta és a honvédelem, valamint a katonai szempontok pillanatnyilag talán ütköző érdekei összeegyeztessenek és végeredményben az intézkedések olyanok legyenek, hogy azok mindkét szempontot kielégítsék.

Ezek a szervek mint egy nagy gépezet fogaskerekei kapcsolódnak egybe és működésükkel a központi akarat megfelelő érvényesülését biztosítják. Az összeműködésnek kifogástalannak kell lennie, mert a postai és katonai igazgatás összhangzó működése nélkül háborús feladatok jól nem oldhatók meg.

IV. A háborús szolgálat ellátására vonatkozó előkészületi és végrehajtási tevékenység jogi alapját a honvédelemről szóló 1939. évi II. t.-c. 103. és 152. §-ai, valamint az azok alapján kiadott és a Budapesti Közlöny 1940. évi 54. számában megjelent 1500/1940. számú M. E. számú rendelet adják. Az együttműködés és további eljárás részletes szabályait és alapelveit a Legfelsőbb Honvédelmi Tanács által e feladatkörökre nézve kiadott Irányelvek, valamint az „Országmozgósítási Utasítás a m. kir. posta számára” című OM.

segédlet foglalják magukban. Az ott található rendelkezések szabályozzák, hogy a posta anyagkészletét, berendezéseit honvédelmi célokra miként lehet igénybevenni, a posta személyzetének működését a honvédelmi érdekeknek megfelelően miként lehet szabályozni. Ugyancsak ezek a rendelkezések adnak felhatalmazást a postai forgalomnak honvédelmi érdekből történő esetleges korlátozására, vagy szüneteltetésére. A végrehajtásban ezek a szabályzatok biztosítják a zavartalan együttműködést.

V. Irodalmi feldolgozásban még nem jelentek meg ismertetések arról, hogy az egyes országok miként szervezték meg postájuk háborús szolgálatát. A dolog természeténél fogva ez érthető is, mert részben a kérdés bizalmas természete, részben időszerűsége miatt ilyen feldolgozások még nem történhettek. Valószínű, hogy más és más lesz az egyes országok gazdagsága, avagy hadierejük kiépítése szerint a rendszer, de kétségtelen, hogy nincs állam, amely háborús állapottal kapcsolatban postájától külön szolgáltatásokat ne kívánna.

A magyar posta a közelmúlt években a kívülállók szemében, de sokszor még az érdekeltek előtt is, alig feltűnő előkészületi munkák elvégzésén túl pár esetben már próbát tett arról, hogy háborús jellegű állapotok között milyen felkészültséggel tudja a tőle várt feladatokat megoldani. Gondolok itt a négy ütemben történt területviacsatolásra és az ott végzett teljesítményekre.

Ezekről a közvélemény a legteljesebb elismeréssel vett tudomást és azokat úgy könyvelte el, mint biztató jelét annak, hogy a magyar posta más nagyobb feladatok megoldására is elég erős lesz.

Engedtessek meg, hogy ezekről a teljesítményekről röviden, pár adattal megemlékezzek.

Az egyes területi viacsatolásoknál a honvédséggel és a katonai igazgatással legszorosabb szervezeti összeköttetésben és összeműködéssel dolgozott a posta. Összes dologi és személyzeti erőforrásainak felhasználásával mindig a katonai alakulatok nyomán haladt és a legtöbb helyen az elsők közt volt a magyar hivatalok megnyitásában. Így tudta elérni, hogy a Felvidéken 844 alkalmazottjának bevetésével 20 nap alatt 256, a kárpátaljai területen 213 alkalmazottal 6 nap alatt 78, Erdélyben és a keleti országrészekben 1444 főnyi személyzettel 25 nap alatt 450, a Délvidéken pedig 744 fővel 20 nap alatt 181 postahivatalt rendezett be és kapcsolt be a törzssország ideghálózatába. Így tudta elérni, hogy ezeknek a területeknek távközlési hálózatát szintén a legrövidebb idő alatt rendbehozta és átépítette.

Figyelembevéve, hogy az összes személyzeti és felszerelési szükségletet meglévő erejéből kellett kielégíteni és előteremteni, megállapítható, hogy szervezésben és végrehajtásban erős teljesítményt végzett.

A háborús károk helyreállításában is van már a közelmúltban teljesítménye postánknak. Az 1941. évi júniusi kassai légitámadáskor a postaépületet súlyos bombatalálatok érték, melyek következtében több haláleset és sérülés történt, az épület súlyos rongálásokat szenvedett és a távbeszélő központ is hasznavehetetlenné vált.

A támadás délben történt. Másnap reggel már működött az összes távolsági, továbbá a legfontosabb közérdekű, katonai légvédelmi helyi vonalakat befogadó szükségközpont. Pár hét múlva a fontosabb polgári és gazdasági célok szolgálatára 200 előfizetőt befogadó nagyobb szükségközpont volt üzemben és 3 hónap múlva a város teljes szükségletét kielégítő eredeti automata távbeszélő központ végezte a kapcsolásokat. Az épületben előállított rongálásokat is pár hónap alatt helyreállították. Ember és anyag a helyén volt. Kötelességét mindenki megtette. A háborús kár helyreállítása példászerű gyorsasággal történt.

A most folyó munkákról és az előttünk álló feladatok megoldásáról majd csak a jövő mondhat ítéletet, de addig is közbenső megítélésnek és ígéretként hivatkozhatunk a német szövetséges hatalom híradó-tábornoka részéről elhangzott nyilatkozatra, amely a m. kir. posta és honvédség összeműködésének jelenleg követett módjára vonatkozólag a legteljesebb elismerését fejezte ki és arra, mint követendő példára mutatott rá. Véleménye szerint különleges időkben a korszerű vezetés számára elengedhetetlen gyors híradást csak a Magyarországon bevezetett rendszerrel lehet biztosítani.

A szervező erejéről híres német hadsereg egyik vezető tábornokának ezt a megtisztelő értékelését sorozzuk a m. kir. posta háborús eredményei közé.

A postamuzeum történetéből.

Irlta: DR. MONUS FERENC ny. m. kir. postahiv. igazgató.

De l'histoire du Musée postal. Par M. le Dr. FERENC MONUS, Directeur de bureau en retraite.

L'origine de notre Musée postal ramène à l'Exposition nationale de 1885 et à l'Exposition millénaire de 1896. Les objets y exposés ont créé la base du premier musée nommé „Musée télégraphique“. Le succès des deux expositions ont inspiré nos employés à l'organisation d'un mouvement général pour recueillir souvenirs relatifs à la poste des anciens temps. Les collaborateurs fervents ont réussi à rassembler une très belle collection de valeur d'histoire culturelle qui ont trouvé leur emplacement comme „Musée postal“ dans le bâtiment du Musée de communication.

Az 1885. esztendő volt az a nevezetes év, amelyben Magyarország mezőgazdasága, ipara, kereskedelme, közlekedése stb., — ezek között a postaintézmény is, — országos kiállítás keretében a közönség elé lépett.

Ebben az időben az osztrák kötelékből kibontakozott posta alig 20 éves multra tekintett vissza. A kiegyezés évétől számították magyar voltát, s az ezt megelőző évtizedeket, az osztrák világ ránk kényszerített folytatását igyekeztek elfelejteni, emlékükre fátyolt borítani. Így aztán közelítörténeti multunk tárgyi és okiratos emlékekben meglehetősen szegény volt, a korábbi évszázadok felett pedig mostoha történeti korok multak az idők végtelenjébe, ami

miatt bizony elpusztult sok olyan emlékünk, amelyet ma már pótolni nem tudunk.

És amikor az 1885. évben a posta és távíró intézménynek is számot kellett adni létezéséről, komoly gondolkodóba ejtette vezetőségünket az a tény: hogy multunk töredékes emlékeit gondos kezek nem gyűjtötték össze, a jelen pedig nem volt eléggé nyugateurópai még.

Hol voltak még akkor Baross Gábor reform-intézkedései!

Kiállításunk kerete így szűkre zsugorodott. Mult nélkül a jelen anyaga kapott helyet s főképpen távíró gépekkel és alkatrészekkel igyekeztek kifejezésre juttatni azt, hogy ha még nem eléggé felkészülten is, de a fejlődés útjára léptünk. Kiállításunkról az akkori napilapok (Pesti Hirlap, Pesti Napló stb.) igen szűkszavúan emlékeznek meg s inkább, mint „távíró kiállítást“ méltatják néhány sorban. A Vasárnapi Ujságnak, mely képeket közöl a kiállításról, a postára vontkozóan alig van szava. — De érthető, hogy az egykori lapok inkább távírókiállításról beszélnek, mert míg a technikai rész látványosság volt, addig a posta szerelvényeivel, hivatalos kiadványainak szerénységével nem kelthetett érdeklődést. Mert mit lehetett itt látni: postai értékcikket, használatban lévő különféle nyomtatványokat, forgalmi adatokat feltüntető néhány térképet és grafikont; bélyegzőket, pecsétnyomókat, postatáskákat és levélszekerényeket. Talán az egyetlen, amire felfigyelt a közönség, két svéd-rendszerű levélszekerény, Doromby postatiszt és Árkay budapesti műlakatos módosított találmánya. (A mai géprendszerű levélszekerény első gyöngye gondolata.) A kiállításon szerepelt még egy mozgópostai levélszak lezárására használt, ma már teljesen feledésbe ment bőrkapocs, amelyet a Közlekedési Múzeum őriz számunkra. Egy rövid, henger alakú vastag bőr volt ez, rézpánt fogta össze, hogy kulccsal zárható legyen. A levélszak összefogott nyakára helyezték s közönséges formában készült kulccsal bezárták.¹⁾

Különféle toló-, kézi- és levélgyűjtőkocsik és egy négytengelyű mozgópostakocsi természetes nagyságban (modellre nem gondoltak) jelentékeny helyet foglaltak el a csarnokban.

Ennyiből állott a kiállítás postai része.

A távíró csoport ennél gazdagabb volt, de itt sem gondoltak a folyamatos történelmi fejlődés bemutatására. Pl. hiányzott az 1847. évben Pozsonyban használt Bain-féle tústávíró gép; a multat az első domborító Morse-gépek, míg a Schneider, Kozmata, Székely és Ambrus, Popovics—Brausewetter-féle kékírók, továbbá az akkor újabb szerkezetű jelfogó-billentő próbálkozások a távíró vívmányait jelezték. — Fischer, Matzenauer, Pfannschmidt-féle²⁾ szigetelők, az ugyanitt csoportosított különféle huzalok, építési anyagok és szerzőszámok, falakra függesztett, színes rajzok a távíróépítési munkákat és szereléseket mutatták be.

Nem volt sok ez az anyag, de elegendő ahhoz, hogy a szakemberek lássák, mi minden hiányzik még a posta és távíró fejlesztéséhez.

Szükség volt e szűk keretbe foglalt kiállításra, szükség volt ennek ered-

¹⁾ Az amerikai zsákszárak rendszeresítésével e zárkapcsokból a szerb postaigazgatás 500 darabot vásárolt tőlünk az 1889. évben. (Közm. és Közl. 11.467/1889. sz.)

²⁾ Pfannschmidt Kálmán osztálytanácsos volt a postai szakosztályon.

ményeire, és tanulságaira, hogy lendületet adjanak a szárnyas gondolatnak: fejleszteni kell az intézményt, hogy a nemzetek versenyében ne maradjunk nagyon el.

A tanulságokat elsősorban Baross Gábor kereskedelmi államtitkár vonta le s a következő évben, minisztersége első évében hatalmas reformmunkálatokba kezdett, s ezek eredményei az 1896. évi országos kiállításon már méltó módon meg is nyilvánultak. *

A „Távíró gyűjtemény“ vagy távíró múzeum“ keletkezése az 1885. évi országos kiállítás előtti években keresendő. A Kőbányai-úton lévő Országos Gazdászati Hivatal anyagából, a József-utca 10. szám alatt volt Távirdai Központi Raktárból gépeket, készülékeket és anyagokat (vegytaniakat is) gyűjtöttek össze a főpostaépület egyik helyiségében, hogy a központi távíróhivatalnak esetleg sürgősen pótlásra, cserére, valamint oktatási célokra szükséges gép, készülék stb. állandóan kéznél legyen. A régebbi rendszerű távírógépekre és alkatrészekre is szükség volt a személyzet oktatásánál s így jött létre egy ú. n. fióktávíróraktárból, időnként folyamán bizonyos történelmi áttekintést is nyújtva az első távírógyűjtemény, vagy amint később elnevezték: távíró múzeum.

Ezt az anyaggyűjteményt a főposta I. emeletén, a Posta Kerületi Pénztár és táviratkézbésítők helyiségei között lévő szobában helyezték el. Ugyancsak az említett helyen „Múzeum“ megnevezéssel találjuk e gyűjteményt egy 1886. évi június 16-án keltezett kimutatásban. (Közm. és Közl. Min. 8552/1886. sz. ügyiratban.)

A gyűjtemény felett a felügyeletet Pilecz Ottó igazgatósági titkár gyakorolta, aki az országos gazdászati hivatal vezetői teendőit is ellátta.

Az 1885. évi országos kiállításra szánt távírógépeket és alkatrészeket ugyan itt tárolták, 1888. évben a gyűjteményt a budapesti igazgatóság kezelésébe adták át és gondozását Schaden Frigyes postatisztre bízták. (Közm. és Közl. Min. 57.761/1888.)

A főposta forgalma évről-évre emelkedett, az épület így rövid idő alatt szűknek bizonyult s minden lehetőséget kihasználva, a távíró múzeum egy-szobás helyiségére is szükség lévén, annak kb. 700 darabból álló anyagkészletét más megoldás hiányában, a nagy távíró-gépterem egyik sarkában, asztalokon és rozoga szekrényekben őrizték. E lehetetlen helyzet megváltoztatására az igazgatóság előterjesztést tett. Erre a minisztérium 39.25/1890. sz. rendeletében kimondotta, hogy a múzeum tárgyainak felhasználása tekintetében céljai vannak. Mi volt e cél? — később látni fogjuk.

Közben a főposta belső átalakítási munkálataira, így a nagy távíró-gépterem belső berendezésére is sor került s e munkálatoknál a távírógyűjtemény szétszórta anyaga is rendesebb elhelyezés után kívánczolt. — A pesti igazgatóság nem eléggé indokolt javaslata az volt hogy a gyűjteményt fel kell oszlatni, egyrésze a postatisztképző tanfolyamnak, másrésze a létesítendő mérőhelyiségnek (később kísérleti állomás) adassék át. Kimutatást is csatolt az így felosztandó anyagról, mely teljes képet nyújt erről a régen feledésbe ment gyűjteményről. — A minisztérium a javaslatot nem fogadta el.

A főposta-épület átalakítási munkálatai a posta és táviró múzeum elhelyezési kérdését állandóan felszínen tartották. A folytatólagos tárgyalások eredményeképpen a minisztérium a 48.628/1890. sz. ügyiraton kimondotta, hogy „Ö-Exc.-nak azt a javaslatot teszi, mely szerint a táviró múzeum egyidejű megszüntetése mellett, egy a külföldi rokonintézeteknél majdnem mindenütt már meglévő posta- és táviró múzeum rendeztessék itt is be. A múzeum — mondja az előterjesztés — magában foglalná az összes, a posta és távirónál használatban volt gépek, anyagok, szerek gyűjteményét, a használatbavétel sorrendjében. A nagyobb és el nem helyezhető tárgyak vagy mintákkal, vagy rajzokkal lennének helyettesítve, úgy, hogy ez a gyűjtemény teljes képét adná a hazai posta, illetve táviró intézmény fejlődésének. Ezáltal az alkalmazottaknak alkalom adódnék, hogy az összes felszerelési tárgyakkal, szerekkel és újításokkal megismerkedjenek, ami által egyrészt ismeretük gyarapodnék, másrészt az érdeklődés bennük felkeltetvén, a haladásra irányuló törekvések is jobban előmozdíthatók lesznek.“

Ezt a gondos, minden lényegre kiterjedő előterjesztést, amellyel 1890. évi szeptember 26-án a postamúzeum alapját megvetették, Kolossváry Endre főmérnök készítette, Pfannschmidt Kálmán osztálytanácsos, Heim Péter vezérigazgató láttamozása mellett elfogadta és kiadta Baross miniszter.

A postamúzeum létesítése tehát miniszteri jóváhagyással történt, a további intézkedések azonban a dolog természetéből folyólag csak lépésről-lépésre követhették egymást.

Kolossváry Endre főmérnök 1891. évben újabb előterjesztést tett. Megállapítja, hogy miután a szakosztálynak a múzeum létesítésére vonatkozó javaslatát a miniszter elfogadta, azt jóváhagyta, most már alkalmas helyiségről kell gondoskodni a főposta épületében. Az igazgatóságtól erre nézve részletes jelentést vár. (10.541/1891. sz. ü. i.)

A budapesti igazgatóság a múzeum céljaira az épület III. emeletén a Szerviták-tere felé eső szárnyon (udvari részen), az akkor 27., 28. számmal jelzett két szobát jelölte ki. A minisztérium a jelentést tudomásul vette, így a múzeum most már valamennyire megfelelő helyiséghez jutott, de az anyag szakszerű múzeális elrendezése stb., különösen pénzügyi okok miatt késést szenvedett. Közben Baross miniszter váratlanul meghalt s e nagyjelentőségű intézkedése, a múzeum fejlesztése ügye hosszú időre megakadt.

Baross halála után a postamúzeumról alig-alig esett szó. Ez azonban abban leli magyarázatát, hogy a közelgő ezeréves országos kiállítás gondolata igen elfoglalta a vezetőséget. De mint látni fogjuk, ez a néhány esztendő sem telt el eredmény nélkül, sőt éppen a postamúzeum ügyének kedvezett.

Ahogy megkezdődtek az említett kiállítás sokirányú előmunkálatai, vezetőségünk célul tűzte, hogy a posta külön kiállítási csarnoka mind külső, mind belső megnyilvánulásában méltó legyen nagymultú intézményünkhöz. Ez az elgondolás magával hozta a posta és táviró történelmi fejlődésének beszédes és szemléltető bemutatását. A megbeszélések alatt a mult előtérbe lépett és felmerült nem egy nagyszerű eszme, ehhez pedig az ország minden

részében szétszórva lévő emlékek összegyűjtésére volt szükség. Ezt a személyzethez intézett felhívással el is rendelték. (R. T. 1894. évi 47. szám, 53.812. sz. rendelet.)

A régi emlékek összeszedése megindult ugyan, de nem vezetett a várt eredményre. Nem sikerült a vezérgondolatot nyomban átvinni a személyzet szélesebb rétegébe. Az 1895. évben Hennyey Vilmos postatanácsost Bécsbe küldték az ottani postamúzeum tanulmányozása és annak megállapítása végett, van-e ottan olyan történelmi anyag, mely a magyar posta multjával összefüggésbe hozható és nálunk is kiállítható volna. Hennyey jelentette, hogy ilyen emléket nem talált, de megemlékezik a bécsi postamúzeum nagy kulturális jelentőségéről és annak létesítési körülményeiről (jórészt a személyzet ajándékozta.) Ugyanakkor, hogy egy önálló postamúzeum ügyét előbbrevihesse, arra kérte Dániel Ernő minisztert, hogy a kiállításra összegyűlt és ezután még összegyűjtendő anyagot ne hagyja szét-szóródni, elkallódni, hanem létesítsen azok felhasználásával postamúzeumot. (Ker. Min. 41.852, 69.279/1895.)

Hennyey javaslatából kiemeljük a következőket: A Nemzeti Múzeum és Országos Levéltár gazdag történelmi anyagából ki kell válogatni és a kiállítás céljaira kölcsönkérni a posta régi okiratos emlékeit; a postaintézményen belül való anyaggyűjtés eredményesebbé tétele végett a rovincsoló tisztviselők (biztosok) a helyszínen kutassák fel mindazt, ami múzeális szempontból becses és felhasználható.

Hennyey jelentésének beérkezése után, 72.292. sz. körrendeletben a szükséges intézkedések megtörténtek és Munkás (Miavecz) László postafőtiszt, érdemes történetbúvárunkat megbízták a kutató munkák elvégzésével. A postatisztképzőtanfolyam igazgatósága is utasítást kapott, hogy a tanfolyam gyűjteményében lévő történelmi tárgyakról, okiratokról (a tanfolyam-hallgatók ajándékairól) tegyen sürgős jelentést.³⁾

A kiállítási anyag széleskörű gyűjtésére tehát minden lehető megtettek.

A személyzethez intézett második felhívásnak említésreméltó eredményei egyre-másra mutatkoztak: a kerületi igazgatóságok sűrűn terjesztik fel a gyűjtött anyagról összeállított kimutatásokat. Ezeket Munkás főtisztnek adják át, aki történelmi szempontból átnézi s az érdemeseket nyomban felterjeszteti. (Ker. Min. 17.006/1896.)

A kiállítandó anyag közé került egy 1815. évből származó és kitűnő karban lévő postamesteri egyenruha (eredetét nem tudtam eddig megállapítani), amelyhez hiányzott az előírással háromszögletű kalap és díszkard (Degen). E két utóbbi pótlására az osztrák kereskedelmi minisztert kérték fel. A válasz az volt, hogy a bécsi postamúzeumnak nincs ilyen kalapja, de közölte annak alakját, színét, pontos méreteit, melyet ezen az alapos egy budapesti céggel elkészíttettek. A postamesteri díszkardot a bécsi postamúzeum kölcsönképen rendelkezésre bocsátotta, ezt a kiállítás berekesztése után visszaküldték. Ker. Min. 26.377/1896.)

³⁾ A tanfolyamhallgatók által évről-évre ajándékozott postatörténelmi emlékek, tárgyak, okiratok között, nem egy igazi múzeális érték volt.

A bécsi postamúzeum tehát a mi felkérésünkre és kölesönképen küldött díszkardot, nem saját jószántából.

A postatiszti tanfolyam igazgatósága értékes emlékekkel biztosította kiállításunk sikerét: egy, a lőcsei postahivatal tulajdonában volt és 1700. évet feltüntető postai járatrend táblát terjesztett fel azzal, hogy azt a létesítendő postamúzeumnak kívánja ajándékozni. A járatrendi tábla postakürtöt fújó, vágató lovaspostást ábrázol „Leuchovia 1700“ felirattal. (Közlekedési Múzeum üveg alatt őrzi számunkra.)⁴⁾

Ugyancsak az említett tanfolyam igazgatóságától kaptunk hasonló értelmű jelentés kíséretében egy, a nagyszebeni postahivatal által az 1849. évben használt felette érdekes címtáblát, mely szintén a Közlekedési Múzeumban látható.

Ilyen módon a Nemzeti Múzeum, az Országos Levéltár levél- és iratanyagából, valamint az egyes igazgatóságoktól jelentős és számottevő anyag gyűlt össze. A méltó keretekben való elhelyezésre azonban az idő rövidsége miatt már nem nyílt alkalom, s így a posta történelmi kiállítása a kétségtelenül sok jószándékú törekvés mellett, csak részben sikerült.

De így is elérte célját, magára vonta a közönség elég nagy részének figyelmét, felkeltette a mult iránti érdeklődést s a megnyilvánult átütőerejű történelmi hangulat, melyet egyébként az egész millenáris kiállítás teremtett, terjedt és terjedt tovább.

*

A Feszty-körkép, Munkácsy: Honfoglalása, a Városligetben rekonstruált Ős-Budavára, Vajda-Hunyad lovagvára históriás multat sugalló levegője, a kiállítás nagy-történelmi csarnokában elrendezett és ezeresztendő életünket felidéző sok-sok emlék látása át-meg átitta a látogatók lelkét. S a mult megbecsülésének, értékelésének gondolata most már határozottan előtérbe lépett. A kiállítás nagy-történelmi csarnokában hömpölygött a közönség. Itt és ekkor kaptunk olyan áhítatos benyomást, melynek hatása alatt beidegződött nálunk is, hogy szedjük össze, — ha kell áldozatok árán is — meglévő emlékeinket, a kiállításra összegyűlt anyagnak magánosoktól származó tekintélyes részét tartjuk itt az ország szívében, egy létesítendő postamúzeum számára.

Elsárgult levelű ügyiratok igazolják, hogy a kiállítás berekesztése után milyen erős lendületet kapott a postai régiségek gyűjtése, de most már kifejezetten muzeális célokra. A postavezérigazgatóság 7. ügyosztálya kezdett a munkához. Az igazgatóságokat értesítette, hogy a beküldött tárgyakat visszatartja, az igazgatóságok tárgyaljanak az érdekeltekkel, hajlandók-e azokat egy Budapesten létesítendő postamúzeum céljaira átengedni. Ez alkalommal sem mulasztják el felhívni a személyzetet a gyűjtésre. (Ker. Min-82.401/1896.) Felhívást kap az Országos Gazdászati Hivatal is, hogy a hármas intézmény körébe tartozó említett tárgyak gyűjtését a maga részéről is kezdje meg. „A postamúzeum alapját már is megvettem — mondja az

⁴⁾ A szép rézmetszetről készült másolat Munkás László: A királyi magyar posta története 1528—1715 c. munkáját díszíti.

említett számú rendelet — az ezeréves országos kiállítás posta, távirda, távbeszélő csoportja számára begyűlt régiségekből az intézet jelenkori állapotának feltüntetése céljából a kiállításon bemutatott tárgyakból.“

Értesítik az Államvasutak igazgatóságát, hogy a postacsarnokban kiállított tárgyak, a létesíteni tervezett postamúzeum alapját fogják képezni s ennél fogva azok megfelelő elhelyezéséről ideiglenesen a Közlekedési Csarnokban (később Közlekedési Múzeum nevet kapta) kívánnak gondoskodni. Az erre vonatkozó tárgyalásokat a Máv. igazgatósága a postavezérigazgatósággal mielőbb kezdje meg, hogy az anyag átszállításának és elhelyezésének akadálya ne legyen. (Ker. Min. 69.899/1896.) A Máv. igazgatósága 150.070/E. III. sz. a. 1896. nov. 11-én jelenti, hogy az anyagszállítás- és elhelyezésnek akadálya nincs. A Kereskedelmi Miniszter 72.510/1896. sz. tárgyalási iraton a jelentést tudomásul veszi s utasítást ad, hogy ha a Máv. az ott levő tárgyakat tűzkár ellen biztosítja, úgy terjessze azt ki a posta által átadott anyagokra is, melyek összértékét 16.000 forintban állapítja meg.

A Máv. igazgatósága 87.962/E. III. sz. a. 1898. évi június 28-án kéri, hogy az átadott tárgyakról leltári jegyzék küldessék. (Ker. Min. 46.559/1898). Ugyanezen ügyirat július 7-én kelt rendelkezése szerint a postamúzeum anyagának leltári átadása 1898. évi szeptember havára tűzetett ki s erre Oberhauszer Lajos postatanácsos, múzeumőr kapott utasítást.

A vidéki igazgatóságok eközben továbbra is szorgalmasan gyűjtötték a posta multjának emlékeit. Így a nagyváradi igazgatóság Schöpflin Ágoston postaigazgató által felajánlott emlékeket terjesztette fel: 2 dárdát, melyeket a váradi posta éjjeli őrei használtak a Bach-korszakban; Rudolf és Miksa császárok pecsétjeit tokban (sem a felterjesztett kimutatás, sem a jelentés e pecsétokról közelebbit nem mond). Mária Terézia 1778. évből kelt okmányát (közelebbi megjelölés itt is hiányzik); Ary Ödön államtitkár által az első postafelügyelőknek (biztosoknak) átadott utasítás egy példányát (évszám megjelölés hiányzik, de nyilvánvalóan 1850-es évekből) és az 1870. évi Postai Kör ügyrendjét. A dárdák, pecsétek a Közlekedési Múzeumban láthatók. (Ker. Min. 54.468/1897.)

A kolozsvári postaigazgatóság 49 drb. régi postai okiratot, 12 kötet C. Crusius-féle Post-Lexikon-t, azonkívül Dorogh és Zalathna feliratú pecsétnyomót terjesztett fel. (Ker. Min. 72.474/1897.)

A pécsi postaigazgatóság Chinorányi István nagykanizsai postamester kinevezési okiratát az 1720. évről, továbbá az 1826. évből postajárati térképet és régi pecsétnyomót küldött a múzeumnak. (Ker. Min. 22.877/1897.) Ezek az emlékek jelenleg a Közlekedési Múzeumban láthatók.

A budapesti igazgatóság detkováci Balogh József értékes ajándékát, egy vászonra nyomott postahálózati térképet terjesztett fel. A térképen évszám nincs, de megállapítottam, hogy a 18. században Joh. Bapt. Homann kiváló térképmetsző munkája nyomán készült. Ilyen vászontérképekkel a 18. században a postalegényeket látták el, akik ebből az utasoknak felvilágosítást tudtak adni. Nagy előnyük volt, hogy kezelés közben nem ron-

gálódtak. (Ker. Min. 38.594/1897.) Az érdekes lérképet a Közlekedési Múzeum őrzi.

A pozsonyi postaigazgatóság 20 régi emléket küldött: 1850. évből címtáblát, óralevéltartó bőrtáskát (Közlekedési Múzeumban). Lucsivna feliratú régi bélyegzőt, postai rendtartást és egyéb utasításokat 1837—1855. évekből, Tapolcsány és Verebély postahivatalok régi pecsétnyomóit, postalegény karszalagot és annak rézveretű kétféjű sasos címerét. (Közlekedési Múzeumban), postai egyenruházati utasítást 1838. évből (Közlekedési Múzeumban), régi térképeket, egy postai pénztartóláda művészi vasveretű lakatát, fából készült régi levélszekrényt. (Közlekedési Múzeumban.) Ker. Min. 18.749/1897. sz. ügyirat szerint.

A kassai postaigazgatóság 1897. évben 400 drb. az 1742—1854. évekből származó és a kassai postaprefektúra, illetve cs. kir. postaigazgatósághoz intézett, felette érdekes tartalmú irattári anyagot terjesztett fel. Ezt a nagybecsű irattári emléket annakidején Seemann Nándor kassai postatitkár kivonatolta (Ker. Min. 58.979/1897. sz.) Az iratköteget a Közlekedési Múzeum őrzi.

A zágrábi igazgatóság 2 postalegény-kalapot, 2 nadrágot, 1 pár csizmát terjesztett fel. A Közlekedési Múzeumban üvegszekrényben látható. (Tárgyalási szám: 223.406/1897.)

Szalay Péter elnökgazgató ajándékképpen elhelyeztetett a Közlekedési Múzeumban: Európa postatérképe az 1810. évből és egy Reichspostwesen c. munka az 1792. évből.

Oberhauszer Lajos tanácsos ajándéka: Magyarország postatérképe az 1847. évből (Közlekedési Múzeumban.)

Hennyey Vilmos postatanácsos ajándéka: 1764. évből egy írott, 1777. évből nyomtatott postai rendelet. (Ker. Min. 72.474/1879. sz. a.)

Az országos gazdasági hivatal jelentette, hogy a következő anyagokat gyűjtötte össze: Postai Rendeleték Tára 1850—1863-ig, Helységnévtárt 1805, 1809, 1846, 1855. évekből, két törtemeltyűs távirógépet, az antwerpeni, nálunk használt távbeszélő kapcsolószekrényt, továbbá két régi szigetelőt. Ugyanakkor jelenti, hogy a kiállítási postacsarnokból olyan anyagokat veti át, melyre a postamúzeumnak szüksége nincs, ezeket ócska anyagszámadásába vette fel. (Pl. mozgóposta elé deszkalépcső, a kiállításon használt deszkafal, 2 használt állapotban lévő óra.) Az ócska anyagszámadásba tehát muzeális szempontból értékes anyag nem került.

*

A 23.565/1899. sz. Ker. Min. ügyiraton intézkedés történt a postamúzeum anyagának a Közlekedési Múzeumba leltár mellett való átadására és azoknak ideiglenes őrzésére. Ezzel a ténnyel az 1890. évben létesített postamúzeum első mozgalmas korszaka (1890—1900) le is zárult. A gyűjtés azonban továbbra sem szünetelt; az első világháború alatt intézkedtek, hogy a védéző által megszállt vagy elfoglalt területek postai vonatkozású tárgyait az érdekelt táboripostahivatalok terjesszék fel. (R. T. 1916. évi 16. szám, 26.259/1916. sz. rend.) — A Közlekedési Múzeum érdekes tábori postai része ettől az időtől nyert figyelemreméltó kiegészítést. Közöttük — amit keve-

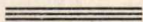
sen tudnak — Nagy Kálmán ny. főellenőr három sikerült és kifejezőerővel mintázott gipszszobra látható: Üzenet a frontra, Hír otthonról, Tábori posta málháslovakkal.

*

Rohanó, lázas munkálkodásunkban álljunk meg egy percre.

A postamúzeum keletkezésére, első korszakára vonatkozó fontos és alapvető intézkedéseket félszázad tarlójáról összeszedtem hűséggel, most átadom az utókornak, használja, ha annak ideje elkövetkezik. Azok neveit, akik az első tollvonást végezték, akik legjobb tudásukkal segítették előbbrevinni múzeumunk ügyét, szintén feltártam a feledés mélységéből.

Gondoljunk és emlékezzünk rájuk szeretettel s ne felejtjük el nevüket. Mert ideig-óráig felejteni könnyű és mindennapi emberi tulajdonság, de vigasztaló mégis az, hogy mindig akad multba révedező tekintet, olyan, amely villamos ívlámpák vakító fénye alól visszavágyik elmúlt világok gyertyalángjához, petróleum-lámpásához, hogy azok halvány fényénél is megtalálja azt, ami nem múlt, hanem érték. A betű, az írás írva volt az sólyom, vagy lúdtollal, hasított acéllemezzel vagy írógéppel: megmarad és beszél azok nyelvén, akik szeretettel hajoltak egykoron az íráshoz, vagy írógéphez, és elmondja azt, hogy érdemtelenül és méltatlanul nem maradhat elfelejtve az, ami becsületes munkálkodás eredménye volt.

Helyreigazítások az „Adatok a posta és távirda egyesítésének történetéhez“ című cikkekkel kapcsolatban.

Quelques aperçus sur l'article intitulé „Données historiques concernant l'union des services postal et télégraphique“ (paru dans le no. 1. de 1942).

Kizárólag a történelmi hűség biztosítása érdekében előkelő helyről közölték lapunk szerkesztőségével a következőket:

1. A cikkíró tévedett, amikor a Magyar Posta folyó évi 1. számának 8. oldalán a budapesti postaigazgatóság egyesítés előtti vezetőjeként Raschka Jánost szerepeltette. Raschka János az egyesítés előtt a minisztérium postaszakosztályának járati osztályában teljesített szolgálatot és csak az egyesítés után került a budapesti posta- és távirdaigazgatóság élére.

2. Hasonlóképpen téves az a megállapítás is, hogy az egyesítés előtt a nagyváradai postaigazgatóság vezetője Zobel Lipót lett volna. Zobel Lipót az egyesítés előtt a budapesti postaigazgatóság vezetője volt és csak az egyesítés után bízott meg rövid időre a nagyváradai posta- és távirdaigazgatóság vezetésével, ahonnan rövidesen nyugdíjba került. Zobel Lipót egyébként kir. tanácsos címmel nyugdíjaztatott, — nem pedig mint miniszteri tanácsos, miként azt a cikk 9. oldalán olvashatjuk.

3. Tévedés az is, hogy a budapesti távirdaigazgatóság vezetője az egye-

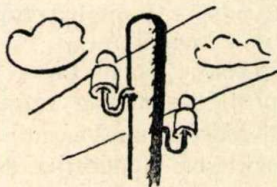
sítés előtt Szalay Péter lett volna. Ennek az igazgatóságnak a vezetője Szalay László volt.

4. Félreértésre adhat okot a cikknek az a része is, amely szerint „Szalay Péter már 1887. év elején a minisztérium IV. szakosztályában mint osztálytanácsos a személyzeti és gazdasági ügyosztály vezetője.” Szalay Péter sohasem volt külszolgálatban, a minisztérium postaszakosztályában kezdte szolgálatát 1869-ben és ott folytatta 1887-ig s már 1884-ben ott osztálytanácsos lett.

5. Foglalkoznunk kell a folyó évi 1. számban közölt cikknek azzal az általános felfogásával is, amely szerint az egyesítés azért történt volna, hogy személyzetben, helyiségekben és anyagszükségletben megtakarításokat érjenek el. Az egyesítésnek ennél mélyebbre szántó céljai voltak, mégpedig a régi postai írásbeli hírszolgálatnak az új elektromos hírszolgálattal való egyesítése útján a jövő technikai és tudományos fejlődésének utat nyitni és biztosítani azt a hatalmas, egyesített intézmény kebelében és anyagerőinek felhasználásával.

6. A történelmi hűség megkívánja annak megállapítását is, hogy a Budapesti Hírlap és a Pesti Napló egy-egy bíráló cikkével szemben a posta és távirda egyesítését az egész magyar közönség nagy örömmel fogadta, annak előnyeit elismerte és köszönte. Az a körülmény, hogy az egyesítésből kifolyólag a kevésbé használható munkaerőket nyugdíjazni kellett, az egyesítés természetes következménye volt, mert hiszen többszáz tisztviselő vált az egyesítés folytán feleslegessé. A postaszemélyzet is rokonszenven fogadta a reformot és szívvel-lélekkel szolgálta az új rendet. Az egyesítésnek igazi ellenzéke csak a távirdaszemélyzetben volt. Ezek féltették tanlíemjeiket és a kényesebbek a tisztább és csendesebb távirdaszolgálatot. Az egyesítést Gervay Mihály már 1867-ben javasolta, de akkor azt a távirdafőigazgató, Takáts János ellenezte. Amikor 1884-ben Takáts János meghalt, Gervay Mihály újra javasolta az egyesítést, de az a távirda vezetői részéről ismét ellenzéssel találkozott. Ezért egy olyan erős akaratnak kellett jönnie, mint amilyen Baross Gábor volt, hogy a távirások ellenkezéseit letörje.

—ny.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK

Articles techniques.

Feszültség- és áramviszonyok a Lecher-vezetéken.

Írta: Dr. techn. MAGYARI ENDRE m. kir. p. műszaki tanácsos.

Courant- et voltage-calculation de la système de Lecher. Par Dr. Ing. ANDRÉ MAGYARI, conseiller technique des Postes Roy Hong.

L'auteur fait connaître les relations entre le voltage et le courant en passant d'une Lecher-système. Il donne quelques directives pratiques à construire des ellipses du courant et du voltage sous la condition que l'impédance terminale est réelle ou complexe.

Előző fejezetben*) a Lecher-vezeték impedancia transzformálási tulajdonságait tárgyalva, láttuk, hogy különböző típusú megterhelések ellenére a vezeték mentén az impedancia érték nagyság és fázisszög szerint egy meglehetősen azonos törvényszerűség szerint változik. Ez a tény olyannyira érvényesül, hogy ha a vezetékrendszeren belül mérünk, figyelembe nem véve a végterheléstől vett elektromos távolságot: aligha lehet megállapítani a végterhelés nagyságát és fázis viszonyait. Teljes biztonsággal — szerencsére — csak a hullámenellenállással egyenlő ohmikus lezárás esete állapítható meg abból, hogy az áram- és feszültségérték — a reflexió elmaradása miatt — állandó az egész vezeték mentén.

Mivel a gyakorlat úgyis a helyes illesztésre törekszik, rendszerint megelégszik a beállítást végző mérnök ennek a ténynek a megállapításával.

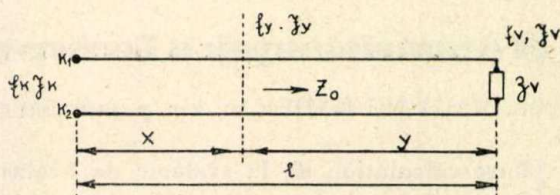
Pedig az áram- és feszültségviszonyok pontosabb tanulmányozása sok kitűnő segédeszközt ad a gyakorló mérnök kezébe arra, hogy vajjon a lezárásban a hibát csak a terhelőrendszer ohmikus ellenállásának elégtelensége vagy túlnagy értéke okozza, avagy reaktans (induktív v. kapacitív) komponensek is jelen vannak-e. A feszültség- és áramviszonyok ismeretében komplex terheléseket tudunk ohmikusan illeszteni generátorokhoz előre megállapított feltételekkel; tudunk méréspontokat helyesen megválasztani a rendszerben levő energianagyság kimutatására; tudunk a feszültség és az áramviszonyok eltolódásával változó végterhelés nagyfrekvenciás impedancia értékére következtetni; tudunk előre nagyobb hossz mentén szigetelő támpontokat kijelölni adott esetben, stb.

Alábbiakban a Lecher-vezetéken uralkodó feszültség- és áramviszonyo-

*) Magyar Posta 1942. januári számában: A Lecher-vezeték alaptulajdonságai.

kat ismertetem meg a különböző, ezzel foglalkozó szakmunkák alapján kibővítve az irodalomban általában nem nagyon tárgyalt jellegzetességekkel és végül egy számpéldán mutatva be az ismertett módszer egyezését az impedancia transzformáció összefüggéseivel.

Kiindulásnak a távirőegyenlet ismert áram és feszültség összefüggését vesszük elő (1. 1. ábra.):

1. ábra.

$$U_k = U_v \cos \text{hip} \gamma l + \mathfrak{I}_v Z_0 \sin \text{hip} \gamma l$$

$$\mathfrak{I}_k = \mathfrak{I}_v \cos \text{hip} \gamma l + \frac{U_v}{Z_0} \sin \text{hip} \gamma l$$

ahol is $\gamma = \beta + j\alpha$ és $Z_0 = \sqrt{\frac{R + j\omega L}{G + j\omega C}}$, $\mathfrak{I}_v = \frac{U_v}{Z_0} = \alpha$ végterhelés.

λ hullámhosszú nagyfrekvenciánál és az aránylag rövid vezeték hosszakra való tekintettel:

$$Z_0 = \sqrt{\frac{L}{C}} \text{ és } \gamma = j\alpha = j\frac{2\pi}{\lambda} \text{ értékek vehetők.}$$

L és C a vezeték fajlagos, cm hosszegységenkinti önindukció és kapacitás értéke. Ismert C fajlagos, [F/cm] vezeték kapacitásnál $Z_0 = \frac{1}{vC} \Omega$, ahol $v = a$ terjedési sebesség, nagyfrekvenciás légvezetéknek $\sim 3 \cdot 10^{10}$ cm/sec.

Ezeket figyelembe véve és az egymásnak megfelelő kör és hiperbola szögfüggvényeket alkalmazva:

$$U_k = U_v \cos \alpha l + j \mathfrak{I}_v Z_0 \sin \alpha l$$

$$\mathfrak{I}_k = \mathfrak{I}_v \cos \alpha l + j \frac{U_v}{Z_0} \sin \alpha l$$

Tételezzük fel most, hogy a lezárt végtől visszafelé y távolságra mutatkozó U_y, \mathfrak{I}_y értékeket nézzük $\mathfrak{I}_y = U_y / Z_0$ belső ellenállású generátornak, akkor:

$$U_y = U_v \cos \alpha y + j \mathfrak{I}_v Z_0 \sin \alpha y$$

$$\mathfrak{I}_y = \mathfrak{I}_v \cos \alpha y + j \frac{U_v}{Z_0} \sin \alpha y$$

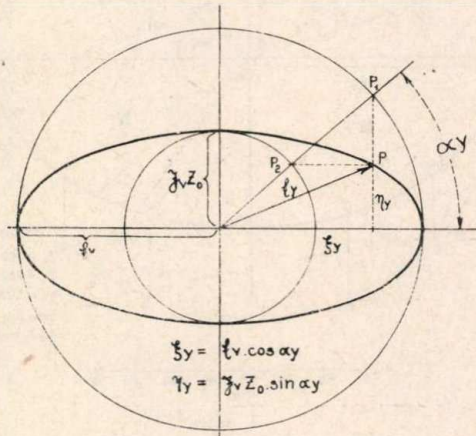
Megjegyzem, hogy ez a két egyenlet egymással osztva és a megfelelő átalakításokat elvégezve

$$\frac{\mathfrak{E}_y}{\mathfrak{I}_y} = \mathfrak{Z}_y = Z_0 \frac{\mathfrak{I}_v + j Z_0 \operatorname{tg} \alpha y}{Z_0 + j \mathfrak{I}_v \operatorname{tg} \alpha y}$$

szintén a már ismertetett és más úton levezetett impedancia transzformációs összefüggést eredményezi.

Következőkben közelebbi célunk annak tárgyalása lesz, hogy történik \mathfrak{E}_y és \mathfrak{I}_y játéka nagyság és fázis szerint a vezeték mentén.

Induljunk abból ki, hogy a vezeték tisztán ohmikusan van lezárva — ha nem is a hullámellenállás értékével. Tudjuk, hogy a végén ekkor az áram és feszültségnek fázisban kell lenniök egymással, de a vezeték mentén reflektált hullámok is vannak s így általában speciális esetektől eltekintve — a vezeték mentén az áram és feszültség az ohmikus lezárás dacára sincs fázisban. (L. előző közlemény 4. eset \mathfrak{I}_i érték és φ szög változását.) Ez azt jelenti, hogy a két tagból összetevődő \mathfrak{E}_y változását (l. 2. ábra)

2. ábra.

$$\xi = \mathfrak{E}_y \cos \alpha y$$

$$\eta = \mathfrak{I}_y Z_0 \sin \alpha y$$

paraméteres (αy)

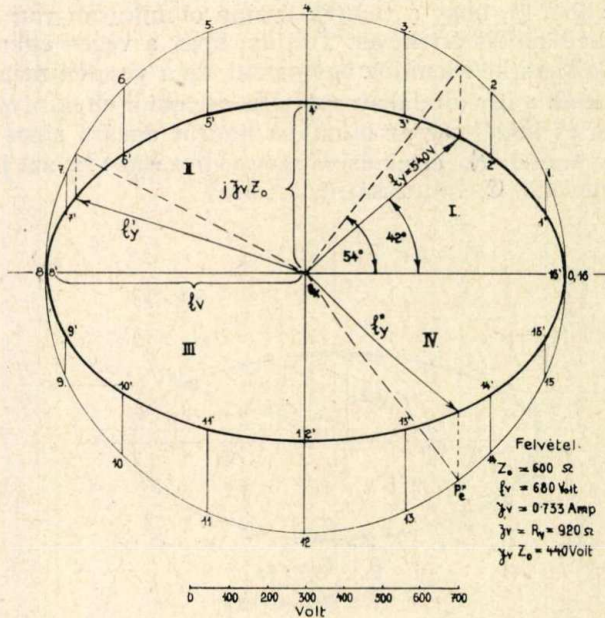
vetítésben követhetjük egy derékszögű koordináta rendszerben. A két egyenlet négyzetre emelésével és összeadásával a paraméter kiesik:

$$\left(\frac{\xi}{\mathfrak{E}_v}\right)^2 + \left(\frac{\eta}{\mathfrak{I}_v Z_0}\right)^2 = 1 \quad \text{egyenlethez}$$

jutunk, ami egy központi-helyzetű, főtengelyeivel a koordinátarendszer tengelyeire kerülő ellipszisnek felel meg (l. 2. ábra). Ez az átalakítás egyébként pontosan a kis- és nagytengek-re rajzolt körökből ugyanahhoz a szöghöz (αy) tartozó P_1 P_2 metszéspontok vetítésével végezhető ellipszis szerkesztésnek felel meg. Az αy mindig ívmértékben veendő mint szög.

Ennek megfelelően a vezeték mentén jelentkező \mathcal{E} , vektor nagyság és kezdeti helyzetéhez képest fázis szerint a következőképpen határozható meg (l. 3. ábra):

Szerkesztünk ellipszist \mathcal{E} , és $j\mathcal{I}Z_0$, Z_0 féltengelyekkel — bizonyos feszültséglépték szerint. A nagytengelyre rajzolt teljes kört egyenlő részekre osztjuk; legcélszerűbb 16 részre osztani a Lecher-vezeték már ismert tulajdonságait szem előtt tartva. Minden osztásrész $\lambda/16$ vezetékdarabnak megfelelő elektromos szöget ($22\cdot5^\circ$) jelent, illetőleg ívmértékben:*)

3. ábra.

$$\text{iv } 22\cdot5^\circ = 0\cdot3927 = \alpha y = \frac{2\pi}{\lambda} y = \frac{2\pi}{\lambda} \cdot \frac{\lambda}{16} = \frac{\pi}{8} = 0\cdot3927$$

A nyert osztáspontokat az osztókörrel levétítjük az ellipszisre mindig a kis-tengellyel párhuzamos vetítéssel: e pontokhoz tartozó középponti vektorok adják az \mathcal{E} , nagyságát a körosztásnak megfelelő elektromos távolságon. \mathcal{E} , berajzolt helyzete azt jelenti, hogy a végtől számított felvetítéssel nyert 54° elektromos hosszon = $0\cdot942$ ívfokon a feszültség értéke: 540 volt. Ez a hely $\frac{2\pi}{\lambda} y = 0\cdot942$ értékből számítva $y = 0\cdot15 \lambda$ távol-

*) A fejtegetés általánossá tétele végezt ajánlatos y nagyságát a hullámhossz hányadrészeivel kifejezni. A mellékelt táblázat ép azért teljes általánosságban használható. A kész számítás után a valódi hosszakat λ hullámhossz tényleges értékének behelyettesítésével kapjuk meg.

ságra van a végtől a generátor felé; pl. $\lambda = 35.5$ m hullámhossznál $y = 5.3$ méterre.

Hasonló gondolatmenettel kaphatjuk meg az áramellipszist, tehát \mathfrak{I}_y változásának görbét, azzal a különbséggel, hogy az ellipszis két főtengelyét az \mathfrak{I}_y összefüggése szerint \mathfrak{I}_v és $\frac{\mathfrak{E}_v}{Z_0}$ értékkel szerkesztjük meg bizonyos áramerősségléptékben. Célszerű a léptéket úgy megválasztani, hogy \mathfrak{I}_v vektort a rajzban olyan nagyra vesszük, mint az előbbi feszültségellipszisben az $\mathfrak{I}_v Z_0$ vektor nagyságát rajzoltuk volt. A szerkesztést elvégezve u. i. ép azt az ellipszist kapjuk meg rajzban, csak 90° elforgatással, ami azzal az előnnyel jár, hogy ugyanazt az osztáskört kapjuk és így a szögek könnyen átmásolhatók a feszültségdiagramról az áramdiagramra vagy fordítva (l. 4. ábra)

Osztás pont	Végtől vett y hossza λ hányadában.	Elektramos hossz fázisban αy°	Elektramos hossz ívben αy
1	$\frac{1}{16} \lambda = 0.0625 \lambda$	225	$\frac{9\pi}{8} = 0.3927$
2	$\frac{1}{8} \lambda = 0.125 \lambda$	45	$\frac{9\pi}{4} = 0.7854$
3	$\frac{3}{16} \lambda = 0.1875 \lambda$	675	$\frac{3}{8}\pi = 1.1781$
4	$\frac{1}{4} \lambda = 0.25 \lambda$	90	$\frac{9\pi}{2} = 1.5708$
5	$\frac{5}{16} \lambda = 0.3125 \lambda$	1125	$\frac{5}{8}\pi = 1.9635$
6	$\frac{3}{8} \lambda = 0.375 \lambda$	135	$\frac{3}{4}\pi = 2.3562$
7	$\frac{7}{16} \lambda = 0.4375 \lambda$	1575	$\frac{7}{8}\pi = 2.749$
8	$\frac{1}{2} \lambda = 0.5 \lambda$	180	$\pi = 3.1415926..$
9	$\frac{9}{16} \lambda = 0.5625 \lambda$	2025	$\frac{9}{8}\pi = 3.534$
10	$\frac{5}{8} \lambda = 0.625 \lambda$	225	$\frac{5}{4}\pi = 3.926$
11	$\frac{11}{16} \lambda = 0.6875 \lambda$	2475	$\frac{11}{8}\pi = 4.318$
12	$\frac{3}{4} \lambda = 0.75 \lambda$	270	$\frac{3}{2}\pi = 4.71$
13	$\frac{13}{16} \lambda = 0.8125 \lambda$	2925	$\frac{13}{8}\pi = 5.105$
14	$\frac{7}{8} \lambda = 0.875 \lambda$	315	$\frac{7}{4}\pi = 5.497$
15	$\frac{15}{16} \lambda = 0.9375 \lambda$	3375	$\frac{15}{8}\pi = 5.89$
16	$\lambda = \lambda$	360°	$2\pi = 6.283$

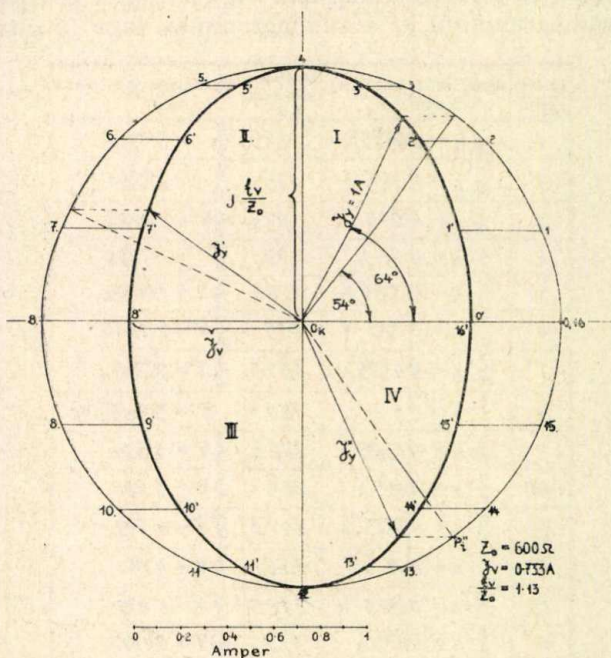
és könnyebben látjuk a két vektor egymáshoz képest történő fázisingadozását.

Figyeljük meg, hogy a vezetékvégtől az I. negyed hullámhosszon ugyanolyan (αy)értékek mellett az \mathfrak{I}_v vektor mindig \mathfrak{E}_v vektor előtt jár, tehát az első negyed hullámhosszban kapacitív jellegű az y helyek impedancia értéke. A II. negyed hullámhosszon a feszültségvektor — miután 4. (4.) osztáson fázisban voltak, azaz \mathfrak{E}_v vektor utolérte a lassuló \mathfrak{I}_v vektort — az \mathfrak{E}_v vektor kerül \mathfrak{I}_v elé, ami azt jelenti, hogy a II. negyedhullámhosszon az y helyek induktív impedancia jellegűek. A félhullámhossz fele \mathfrak{I}_v ismét gyorsul és félhullámhosszon fázisban vannak; innen a játék előlről kezdődik.

Ez egy igen jellegzetes törvényszerűséget mutat fel: u. i. az y hely sze-

rint változó \mathcal{E} , vagy \mathfrak{I} , vektora ugyanoly térbeli továbblépés mellett (osztó-körön egy-egy osztás) az ellipszisen belül mindig egyenlő területeket súrol végig, amit csak akkor érhet el, ha c s ö k k e n ő amplitudó mellett az elfordulás gyorsul (fázis elősietés), n ö v e k v ő amplitudó mellett az elfordulás lassul. Ez a terület-törvény teszi világossá az \mathcal{E} , és \mathfrak{I} , egymáshoz való játékát, hiszen az áram- és feszültségdiagramm egymásra merőleges. Ha a két ellipszist egymásra fektetjük, metszéspontjuk meghatározta osztókör-pont adja a legnagyobb fáziseltérést \mathcal{E} , \mathfrak{I} , közt.

Az ábrán feltüntetett felvételi értékkel szerkesztett diagramból az egyes y helyek számszerű impedancia értékét is leolvashatjuk:

4. ábra.

Az előbbi $y = 0.15 \lambda$ távolságon \mathcal{E} , 540 volt, ugyanakkor \mathfrak{I} , = 1 Amp, azaz az impedancia abszolút értéke

$$|\mathfrak{Z}_y| = \left| \frac{\mathcal{E}_y}{\mathfrak{I}_y} \right| = \frac{540}{1} = 540 \Omega$$

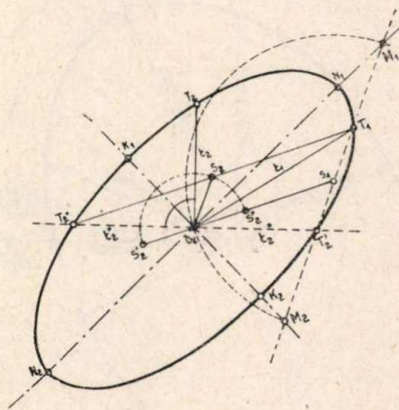
Fázisszögükre a két vektor szögének különbsége ad felvilágosítást:

\mathfrak{I} $42^\circ - 64^\circ = -22^\circ = -0.384$ tehát $\mathfrak{I}_y = 540 \cdot e^{-j0.384}$ vagy valós és imaginárius kompanseire bontva: $\mathfrak{I}_y = 540 \cdot \cos 22^\circ - j 540 \sin 22^\circ = 500 - j 200 \Omega$

A szerkesztés menetéből könnyen kivehetjük, hogy ha azonban $R_v < Z_0$

akkor \mathfrak{I}_v értékkel ezt beszorozva látjuk, hogy $\mathfrak{I}_v R_v = \mathfrak{E}_v < Z_0 \mathfrak{I}_v$, tehát a feszültségellipszis akkor a hosszabb tengelyével áll függőlegesen és természetesen az \mathfrak{I}_v áramdiagramm a kistengelyével. Ebből azonban rögtön az is következik, hogy most a végtől vége az első negyedhullámhosszon az egyes helyeken induktív jellegű lesz az impedanciaérték és a II. negyedben siet csak az \mathfrak{I}_v vektor \mathfrak{E}_v elé, lesz tehát az impedancia kapacitív jellegű, ellentétben az előbbi $R_v > Z_0$ esethez. Az is rögtön leolvasható, ha $R_v = Z_0$, akkor az áram- és feszültségellipszisekből körök lesznek, \mathfrak{E}_v és \mathfrak{I}_v vektorok bármely helyen fázisban maradnak egymáshoz képest, tehát az előbb vázolt impedancia transzformáció és vektorhullámozás megszűnik. Ez ép a helyes illesztés esete.

Nyitott ($R_v = \infty$), illetve rövidrezárt ($R_v = 0$) végekre a feszültségellipszis egy vízszintes, illetve függőleges, az áramellipszis egy függőleges, illetve vízszintes egyenessé torzul. Ez az jelenti, hogy ilyen esetben az áram- és feszültségvektor mindig 90° fázishelyzetben van egymáshoz képest és hullámhossz-

5. ábra.

negyedről hullámhossz-negyedre változik az előjel, azaz tiszta kapacitív v. induktív jellegű az impedancia. Mivel az áram, ill. feszültség egyenesen az osztókör vetületei sinus, illetve cosinus jellegűek, az impedanciaérték tg., illetve cotg. függvényben követi a távolságtól való függést, amint az előző fejezet 1. és 2. esetében is láttuk volt.

Vizsgáljuk most azt az esetet, mikor a végterhelés nem tisztán ohmikus, hanem $\mathfrak{Z}_v = R_v \pm jX_v$ komplex terhelés.

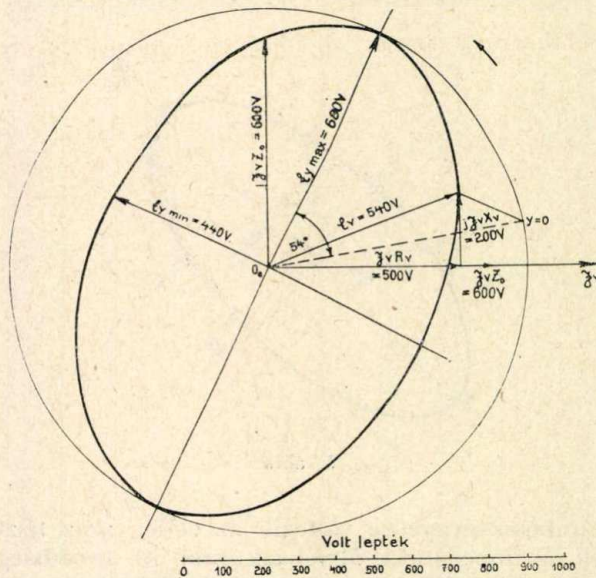
Az előbbi gondolatmenettel szemben sok változás nincs, mert bár \mathfrak{E}_v és \mathfrak{I}_v nincsenek fázisban a végen, de felfoghatjuk úgy, mintha valamely oly y helyről kezdenők meg a vizsgálódást, mely az ohmikus lezárás dacára az $R_v \pm jX_v$ értékét mutatja, tehát mind a feszültség, mind az áramdiagramm ismét csak ellipszis lehet, de azzal a különbséggel, hogy az adott $\mathfrak{E}_v / \mathfrak{I}_v = \mathfrak{Z}_v$ viszonyok miatt az ellipszis a derékszögű koordináta rendszerben középpontos fekvés mellett bár, de ferde helyzetben jelentkezik. Ez ugyan-

azt jelenti, mintha az előbbi ábrán megkeresnénk az $R_v + jX_v$ impedancia hely \mathcal{E}_v és \mathcal{I}_v vektorait és az áramvektornál fogva mindkét ellipszist átforgatnók vízszintes \mathcal{I}_v helyzetbe. Figyelemreméltó azonban, hogy jelen esetben a mondottak alapján \mathcal{E}_v és $j\mathcal{I}_v Z_o$, illetve \mathcal{I}_v és jZ_o nem főtengelyek lesznek, hanem az ellipszisnek konjugált félátmérői.

Közbevetés:

Konjugált (t_1, t_2) féltengelyekből következő módon szerkeszthetünk ellipszist (l. 5. ábra).

1. $\overline{O_k T_2}$ átforgatjuk $\overline{O_k T_2'}$ és $\overline{O_k T''}$ helyzetbe; $t_2' \perp t_2$
2. $\overline{T_1 T_2'}$ távolság felezendő: S_1 pont.
3. $\overline{S_1 O}$ -val kört rajzolunk.
4. Ez a kör $T_1 T_2'$ egyenesen M_1 és M_2 pontokat metszi.

6. ábra.

5. $M_1 O_k$ és $M_2 O_k$ egyenesek adják a két főtengely irányát.
6. $\overline{T_1 T_2''}$ távolság felezendő: S_2 pont.
7. $\overline{O_k S_2}$ távolsággal $O_k S_1$ egyenesen S_2' és S_2'' metszéspontok.
8. $S_1 S_2' =$ nagytengely fele $= \overline{O_k N_1} = \overline{O_k N_2}$.

$S_1 S_2'' =$ kistengely fele $= \overline{O_k K_1} = \overline{O_k K_2}$.

A két főtengely ismeretében bármely ellipszisszerkesztéssel megrajzolhatjuk az ellipszist.

Az eddigieket foglaljuk össze egy számpéldában, hogy részben így teljes szerkesztést lehessen követni, részben az általános terhelésnél előálló feszült-

ség, áram- és impedanciaviszonyokra kellő gondolkozási alapot tudjunk teremteni.

Legyen a Lecher-vezeték hullámellenállása $Z_0 = 600 \Omega$, a végterhelés $\mathfrak{Z}_v = R_v + jx_v = 500 + j 200$ ohm induktív jelleggel; megszerkesztendő az áram- és feszültséggörbék a vonal mentén, azzal a feltétellel, hogy a végterhelés ohmikus részén 500 Watt teljesítmény legyen.

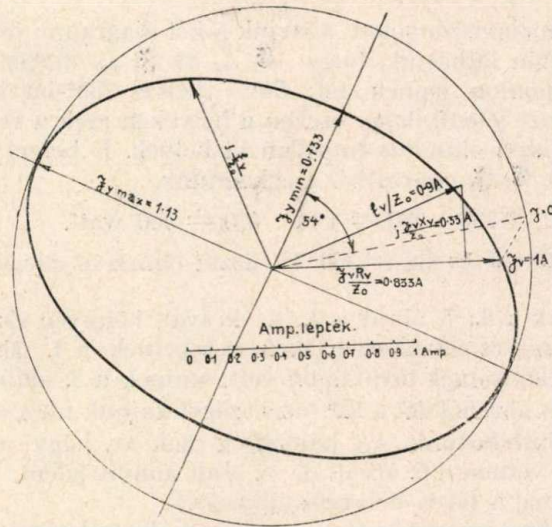
A feladatból rögtön következik, hogy $\mathfrak{I}_v^2 R_v = 500$ Watt, tehát

$$\mathfrak{I}_v = \sqrt{\frac{500}{R_v}} = 1 \text{ Amp és } \mathfrak{I}_v R_v = 500 \text{ Volt, } j \mathfrak{I}_v x_v = j 200 \text{ Volt}$$

$$\mathcal{E}_v = \mathfrak{I}_v \sqrt{R_v + X_v^2} = 540 \text{ voltnak kell lenni.}$$

$$\mathfrak{I}_v Z_0 = 600 \text{ volt. } \mathcal{E}_v / \mathfrak{I}_v = 0.9 \text{ Amp.}$$

Ezekkel az adatokkal a diagrammok egyszerűen megszerkeszthetők (l. 6., 7. ábrát).

7. ábra.

\mathfrak{I}_v vektorának irányát vízszintesnek felvéve, a Volt-lépték szerint erre $\mathfrak{I}_v R_v = 500$ volt értékét felmérjük, a végpontra $j \mathfrak{I}_v x_v = j 200$ volt induktív feszültséget: megkapjuk $\mathcal{E}_v = 540$ V. végfeszültséget. \mathfrak{I}_v vektorirányra felmérjük $\mathfrak{I}_v Z_0 = j 600$ V volt feszültséget: \mathcal{E}_v és $j \mathfrak{I}_v Z_0$ lesz a feszültség diagram két konjugált féltengelye, melyekből ismertetett eljárással megszerkeszthetjük a feszültség ellipszist. A nagy átmérőre felrajzoljuk az osztókört, \mathcal{E}_v végpontjának vetítésével megkapjuk az $y = 0$ kiindulási (=vég) pontnak megfelelő osztáspontot. Leolvashatjuk, hogy pl. 54° elektromos távolságon $= 0.942$ iven, azaz $\alpha y = 0.942$, tehát

$$y = \frac{0.942}{\alpha} = \frac{0.942}{2\pi} \cdot \lambda = 0.15 \lambda$$

távolságon van \mathcal{E}_y -nak maximuma = 680 volt, és $54^\circ + 90^\circ = 135^\circ = 2:356$ $i\sqrt{0}$ elektromos hosszön, megfelel $(0.15 + \frac{1}{4}) \lambda = 0.37 \lambda$ valódi hosszön van $\mathcal{E}_{y, \min} = 440$ volt. A feszültség tehát 680 és 440 volt közt fog periodikusan hullámozni a Lecher-vezeték mentén. Az áramellipszist hasonlóképpen szerkeszthetjük meg (l. 7. ábra), csak itt a két konjugált átmérő \mathcal{I}_y és $j\mathcal{E}_y/Z_0$ lesz. Az áramléptéket ismét célszerűen úgy választjuk meg, hogy a rajzban \mathcal{I}_y vektorát olyan nagyra vesszük, mint a feszültség elipszisében \mathcal{I}_y , Z_0 vektorát és \mathcal{I}_y ismeretében kiszámítjuk vagy megszerkesztjük az áramléptéket. Az áramellipszis ugyanolyan nagy lesz akkor, mint az előbbi, csak a kis- és nagy-tengelyek vannak egymáshoz 90° -kal elforgatva. Természetszerűen az ábrán látható \mathcal{E}_y és $j\mathcal{E}_y/Z_0$ konjugált féltengelyekkel is el lehet végezni a szerkesztést megnyugatásul.

Az \mathcal{I}_y értéke eszerint 0.733 A és 1.13 A közt fog hullámozni a Lecher-vezeték mentén.

Ha az impedanciaviszonyokat akarjuk a két diagramm összetevéséből tanulmányozni, rögtön láthatjuk, hogy $\mathcal{E}_{y, \max}$ és $\mathcal{I}_{y, \min}$ illetve $\mathcal{E}_{y, \min}$ és $\mathcal{I}_{y, \max}$ ugyanazon osztóponton lépnek fel: 54° , illetve 135° -on és $\lambda/2$ hosszal tovább, ami azt jelenti, hogy ezeken a helyeken ezek a vektorok fázisban is vannak, azaz tiszta ohmikus impedancia helyek. E helyeken tehát az 500 watt energiát kell \mathcal{E}_y , \mathcal{I}_y szorzatból megkapnunk.

$$0.733 \cdot 680 = 1.13 \cdot 440 = 500 \text{ watt.}$$

E helyek $R_1 = 920 \ \Omega$ és $R_2 = 390 \ \Omega$ tiszta ohmikus ellegű impedanciával rendelkeznek.

Ha összevetjük a 6., 7. ábrát a 3., 4. ábrával, könnyen észrevehető, hogy ugyanazok az áram- és feszültségértékek szerepelnek; a 4. ábrán az $\mathcal{I}_y = 1$ Amp vektor 54° elektromos távolságon volt, aminek a 3. ábrán $\mathcal{E}_y = 540$ V. felelt meg és a két ábrából azt a 22° fázis szöget kapjuk meg, amiből a 6. ábra vég-terhelésénél kiindultunk.. (A különbség csak az, hogy nem kapacitív, hanem induktíve vettem a 6. ábrát, de ez csak annyit jelent, hogy tükörkép-szerűen jelenik meg a ferde helyzetű ellipszis.)

Ez azt az érdekes egyszerűsítést engedi meg, hogy komplex végterhelések esetén kiszámítjuk előre az ohmikus jellegű helyek elektromos távolságát és az itt szereplő ohmikus ellenállás nagyságát, erre megszerkesztjük nagyon egyszerűen az áram- és feszültségellipszist: a valódi végpontokat az osztókörön visszafelé találjuk meg alábbi módon:

$$\text{Tudjuk, hogy } \mathcal{I}_y = Z_0 \frac{\mathcal{I}_y + jZ_0 \cdot p}{Z_0 + j\mathcal{I}_y \cdot p}, \quad \text{ahol } p = \tan \alpha y$$

Ezt megoldjuk arra az esetre, ha $\mathcal{I}_y = R_v + jX_v$ alakra hozzuk, hogy \mathcal{I}_y imaginárius része tűnjék el. A hosszú levezetést elhagyva, ennek az a fel-tétele, hogy $p_{1,2} = -k \pm \sqrt{k^2 + 1}$ ahol $k = \frac{R_v^2 + X_v^2 - Z_0^2}{2Z_0 X_v}$ A p -re két

értéket kapunk, megfelelően a két főtengely irányának. A p_1 és p_2 ismeretében a két hely ohmikus ellenállása

$$R_{1,2} = \frac{R_v (1+p^2)}{(1-p^2\chi)^2 + \rho^2 p^2}, \quad \text{ahol } \rho = \frac{R_v}{Z_0} \text{ és } \chi = \frac{X_v}{Z_0}$$

A képlet nagyon egyszerűen kiértékelhető, esetünkben:

$$\begin{aligned} R_v &= 500 \, \Omega & X_v &= 200 \, \Omega \\ Z_0 &= 600 \, \Omega & K &= \frac{500^2 + 200^2 - 600^2}{2 \cdot 600 \cdot 200} = -\frac{12}{12} \end{aligned}$$

ebből

$$\begin{aligned} p_1 &= \operatorname{tg} \alpha y_1 = 1.34 \dots \alpha y_1 = 54^\circ \\ p_2 &= \operatorname{tg} \alpha y_2 = 0.37 \dots \alpha y_2 = -36^\circ \end{aligned}$$

azaz a már ismert tengelyfekvések, amit most az osztókörön visszafelé mérünk fel: l. 3., 4. ábra \mathfrak{C}' és \mathfrak{J}'' -nek megfelelő P_0'' és P_1' helyeket, annak a pontnak impedanciaértéke ép az alapul vett \mathfrak{J}_v .

Fenti $R_{1,2}$ összefüggésből

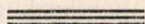
$$\rho = \frac{500}{600} = \frac{5}{6} \text{ és } \chi = \frac{200}{500} = \frac{1}{3} \text{ értékkel}$$

$$R_1 \simeq 900 \, \Omega \text{ és } R_2 \simeq 400 \, \Omega \text{ adódik ki,}$$

ami jól egyezik a szerkesztésből nyert értékekkel.

Ezeknek ismeretében a komplex végterhelésű Lechert visszavezettük ohmikus terhelésű Lecher-vezetékre.

Célszerű az impedanciagörbét is megrajzolni. Erre a grafikus impedancia-számítás ad módot, amiről a legközelebb fogok beszámolni.

Az 1941. évben létesített automata távbeszélő központok.

Irta: KOVÁCS ANDOR m. kir. postafőmérnök.

Bureaux centraux téléphoniques automatiques établis en 1941. Par M. ANDOR KOVÁCS, Ingénieur principal de poste.

La mécanisation du réseau téléphonique national a été mise en cours. Elle commence par l'automatisation des centraux LB pour plus de 250 abonnés et des centraux CB viellis. L'article fait connaître les points de vue d'après lesquels l'ordre de l'automatisation des centraux provinciaux a été fixé, Parmi les centraux provinciaux automatisés, en 1941, il décrit les centraux de Sátoraljaújhely, Érsekújvár et Szekszárd en soulignant les motifs de l'automatisation et les avantages du système employé. Tous les trois centraux ont été construits selon le système Standard 7 DU et s'adaptent organiquement au système de mécanisation du service interurbain.

A Magyar Posta Műszaki közleményeiben, különösen az utóbbi években sokszor szerepelt az országos távbeszélőhálózat gépesítésének kérdése. Ez a kérdés világszerte szükségszerűen állott a szak-körök érdeklődésének homlokterébe, mert a modern közlekedési eszközök révén meggyorsult, s erősen kiterjedt gazdasági élet a távbeszélőt olyan feladatok elé állította, amelyeket csakis a gépesítés segítségével lehet gazdaságosan megoldani.

Az országos távbeszélő hálózat gépesítésének menetét és módszereit természetesen minden igazgatás az illető ország gazdasági és egyéb jellegzetességeinek megfelelően állapítja meg. Hazánk távbeszélő hálózatának gépesítését sem lehet egyszerűen külföldi minták alapján végrehajtani. Az általunk követendő eljárást a Magyar Posta 1940. évi augusztusi számában Koczka László postaműszaki igazgató „A helyközi távbeszélő hálózat gépesítése hazánkban” című cikkében körvonalozta.

A jelentkező igények, a gazdaságosság és a pénzügyi lehetőségek együttes behatása elsősorban azoknak a helyi LB. hálózatoknak a gépesítését helyezi előtérbe, amelyek 250-nél több előfizetővel bírnak, majd pedig az előregedett CB. központok.

A gépesítés sorrendjének megállapításánál rendszerint az is nagymértékben közrejátszik, hogy az automata központ miként helyezhető el. Aránylag kevés helyen fordul elő az az eset, hogy az automata központ részére tervezett épület rendelkezésre áll, vagy az, hogy a központ új épületbe kerül. Minthogy új épület emelése a központ létesítési költségeit nagymértékben megnöveli, ilyen esetben az automatizálás különösképpen függ a pénzügyi lehetőségektől. Ekkor rendszerint még az a nehézség is felmerül, hogy az új postaépület részére megfelelő „központos, a hálózati súlypontban fekvő telket is kell biztosítani.

Aránylag egyszerű a feladat akkor, ha kellő méretű épület rendelkezésre áll. Ekkor ugyanis a központi helyiségek (gépterem, rendező, helyközi kapcsolóterem, akkumulátorhelyiség, műszerérműhely, stb.) megfelelő kialakí-

tása és a megkívánt teherbíróképesség épületátalakítási munkálatokkal biztosítható.

Fentiekből látható, hogy az automata központok létesítésének sorrendje a műszaki és gazdaságossági szükségszerűség, valamint a körülmények kellő mérlegelése alapján határozható meg.

Az 1941. évben az országos hálózat gépesítése a háborús nehézségek ellenére is komoly lépéssel haladt előre, amennyiben négy automata központ létesítésére került sor. Ezek a sátoraljauhelyi-, érsekujvári-, szekszárdi- és nyíregyházai központok. Megelőzőleg a három első helyen LB., Nyíregyházán pedig CB. központ volt üzemben.

Az alábbiakban a már üzembehelyezett sátoraljauhelyi-, érsekujvári- és szekszárdi automata központokat ismertetem. A nyíregyházai központot külön ismertetjük.

Az említett LB. központok automatizálása az előfizetők nagy számára való tekintettel vált időszerűvé (Sátoraljauhelyen 230, Érsekujvárrott 237, Szekszárdon pedig 278 volt az előfizetők száma). Ilyen nagy számú előfizető helyi- és helyközi forgalmát az átkérési és jelzési nehézségek miatt LB. rendszerben már nem lehet kielégítő módon lebonyolítani.

Az említett helyeken az automata központ elhelyezése nem jelentett akadályt, mert a központi helyiségek a meglévő postaépületben átalakítások útján biztosíthatók voltak.

A korszerű helyközi központtal ellátott automatikus helyi központok létesítése az országos hálózat létesítésének első lépcsőfokát, s így mintegy alapját képezi. Ezért az alkalmazott központ-rendszernek olyannak kell lennie, hogy az a helyközi szolgálat gépesítésének rendszerébe szervesen beilleszkedjék. Ilyen célra alkalmas a Standard 7D Urbán központ-típus, amelyről a Magyar Postában a múltban már több ismertetés is megjelent (Sáros-pataký József műsz. tanácsos cikkei a M. P. XIII. évf. 11. és XIV. évf. 1. számában). A szóbanforgó négy automatikus központ is 7DU rendszerben épült.

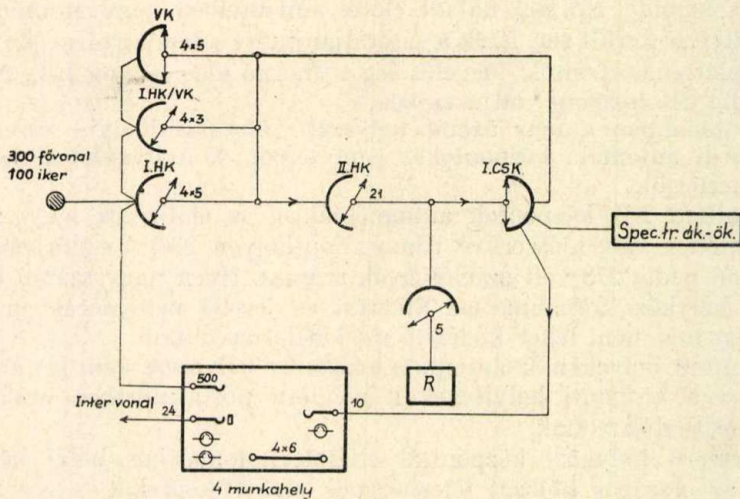
A központok számozása négyjegyűs s a rendszer a helyi és a későbbiek során csatlakoztatandó automatikus rurál hálózatnál a teljes 1000—9999-es számmező kihasználását lehetővé teszi.

A központok ikerelőfizetők bekapcsolására is alkalmasak, még pedig ikerpáros rendszerben, vagyis az összetartozó ikerársak mind a híváskereső, mind a vonalválasztó oldalon csak 1—1 ívpontot foglalnak el.

A kiépített kezdeti befogadóképesség a bekapcsolt előfizetők számának és a várható fejlődésnek megfelelően nyert megállapítást. A sátoraljauhelyi aut. központ kezdeti befogadóképessége 250 különvonalú- és 100 ikerállomás, az érsekujvárié és a szekszárdié 300 különvonalú- és 200 ikerállomás.

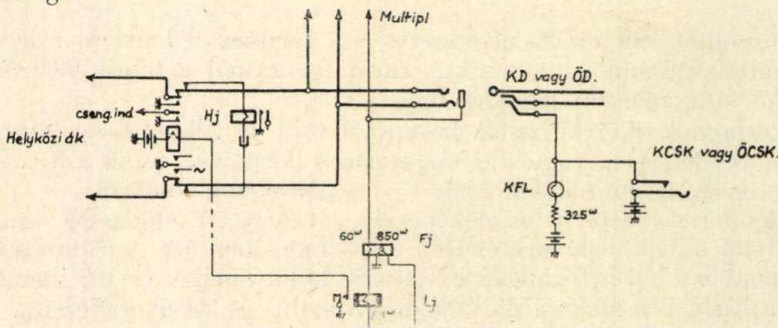
A központok kapcsolási elvét az 1. ábra szemlélteti (a sátoraljauhelyi és a szekszárdi központ kapcsolási vázlata az érsekujvárival megegyezik, csak az áramkörszámokban van eltérés). A vonalszerelvények száma 1000-nél kevesebb, ezért — mint az 1. ábrán látható — II. csoportkereső áramkörök nincsenek alkalmazva, hanem a vonalkereső-, illetőleg a kombinált híváskereső-vonalkereső áramkörök foglalják magukban azokat a szerelvényeket,

amelyeket egyébként a II. csoportkereső áramkörök tartalmaznak. A kapcsolás felépítése ennél fogva úgy történik, hogy a regiszter az első két számjegynek megfelelően irányítja az I. csoportkeresőt az egyik szabad vonalkereső áramkörre. A második két számjegy pedig már a vonalkereső gép beállítására szolgál. A választás tehát két fokozatban történik.

1. ábra: Érsekújvári aut. központ kapcsolási vázlata.

A vonalkereső- és a kombinált vonalkereső-híváskereső áramkörök mindazokat a szerelvényeket tartalmazzák, amelyekre a későbbi automatikus helyközi forgalomban, a bejövő aut. helyközi kapcsolások lebonyolításánál lesz szükség.

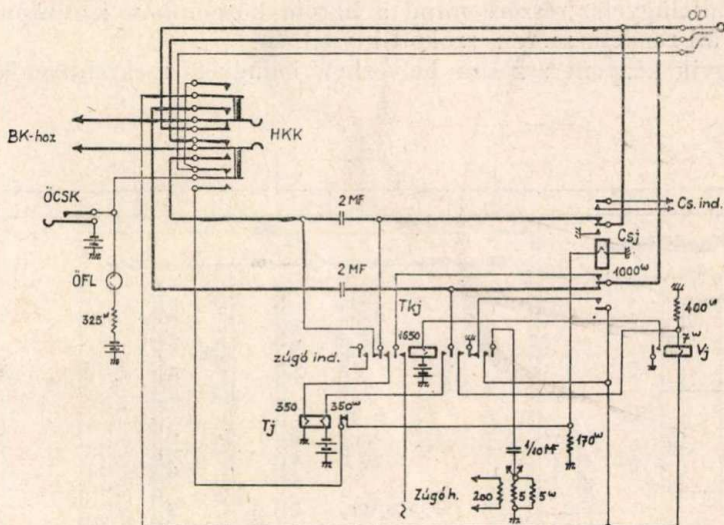
2. ábra: „C” ág csengetés elve.

A helyközi forgalom lebonyolítására mind a három központban kézi-kezelésű helyközi munkahelyek szolgálnak. A helyközi munkahelyek száma a sátoraljaujhelyi központban három, az érsekújvári és szekszárdi központ-

ban pedig négy. Mint az 1. ábrából is látható, a munkahelyeken a teljes helyi multiplikáció szerepel.

A helyközi manuális áramkörök vonalszerelvénye ú. n. „c” ág csengetésre alkalmas módon van kiképezve (2. ábra). A csengetést egy, a vonalszerelvényhez tartozó jelfogó kapcsolja a helyközi áramkörre, miközben az áramkört befelé leválasztja. Ez a jelfogó a vonalvezeték áramkör „c” ágán (hüvelytesten) keresztül a zsinóráramkörben szereplő csengető kulcs lenyomásával hozható működésbe; a jelfogó különben nem tud meghúzni, mert nem kap elég áramot. Minthogy a csengetés nem a zsinóráramkörből történik, hanem magából a vonalvezeték áramkörből, a helyközi áramkörökre a megfelelő periódusu árammal csengethetünk.

A helyközi munkahelyeken az összes helyközi áramkörök, a helyközi bejelentő vonalak és az összes előfizetői áramkörök multiplikációban szerepelnek. A munkahelyek újszerű kombinált zsinóráramkörökkel vannak fel-

3. ábra: Kombinált interurbán zsinóráramkör.

szerelve, amelyek átmenő kapcsolásnál a már ismert módon működnek, ezenkívül azonban a helyi előfizetők multiplikációban történő kapcsolására is alkalmasak. A kombinált zsinóráramkör (3. ábra) összekötő dugaszával kell a helyi multiplikációs hüvelybe belépni. Helyi fél kapcsolásakor a kezelő a helyi kapcsoló kulcsot (HKK) nyitja, miáltal a zsinóráramkör összekötő oldala a helyi kapcsoláshoz megfelelő módon átalakul. Az összekötő oldal felé szimmetrikus hídátlálás adódik, a „c” ág csengetés „a—b” ágas csengetésre tevődik át, a tápláló Fj jelfogó jelzése pedig a „c” ágra (a figyelő lámpára) kerül. A helyi kapcsoló kulcs az egész beszélgetés alatt nyitva marad. A zsinóráramkör többi része, tehát az összekötő oldali beszéd- és leválasztó kulcsok, valamint a kérdő oldal változatlan.

A kezelő a foglaltsági vizsgálatot a szokásos módon a dugaszheggyel

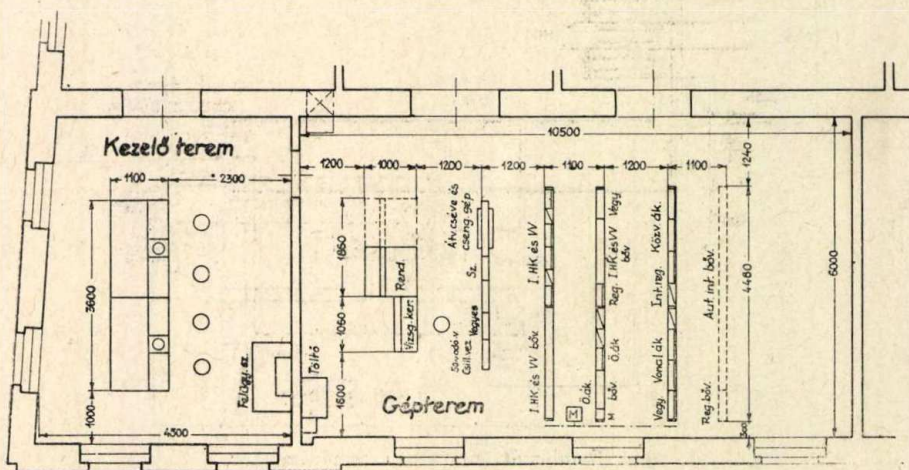
végzi; helyi foglaltság esetén csak tikkélést, helyközi foglaltságnál pedig zúgó hangot is hall.

A központokat mindazokkal a segédberendezésekkel elláttuk, amelyek az üzem fenntartásához szükségesek. Közvetlen leolvasású forgalmi megfigyelő berendezés teszi lehetővé a helyi aut. központ egyes gépcsoportjai által lebonyolított forgalmas órai 2 percre átszámított hívásszám megállapítását. A berendezés a regiszterek által végzett összes kapcsolások számát, valamint azt, hogy valamelyik fokozat összes áramkörének foglaltságakor hívás vár lebonyolításra, számlálókön jegyzi.

Az aut. központi áramkörök félautomatikus ellenőrző készülékkel vizsgálhatók. Ennek segítségével az áramköröket szigorított üzemi feltételekkel (legkisebb-legnagyobb ellenállás, lassú-gyors számtárcsa, kettős találat, stb.) lehet ellenőrizni. A hordozható vizsgálókészüléket dugaszos zsinórral lehet a vizsgálandó áramkörre rákapcsolni.

A vonalfelügyelet részére mind a három központban kerettípusú vizsgáló váltó áll rendelkezésre a szokott kivitelben.

Mindenkik központ asztalra helyezhető felügyelő szekrénnel is el van

4. ábra: Sátoraljaujhelyi aut. központ alaprajza.

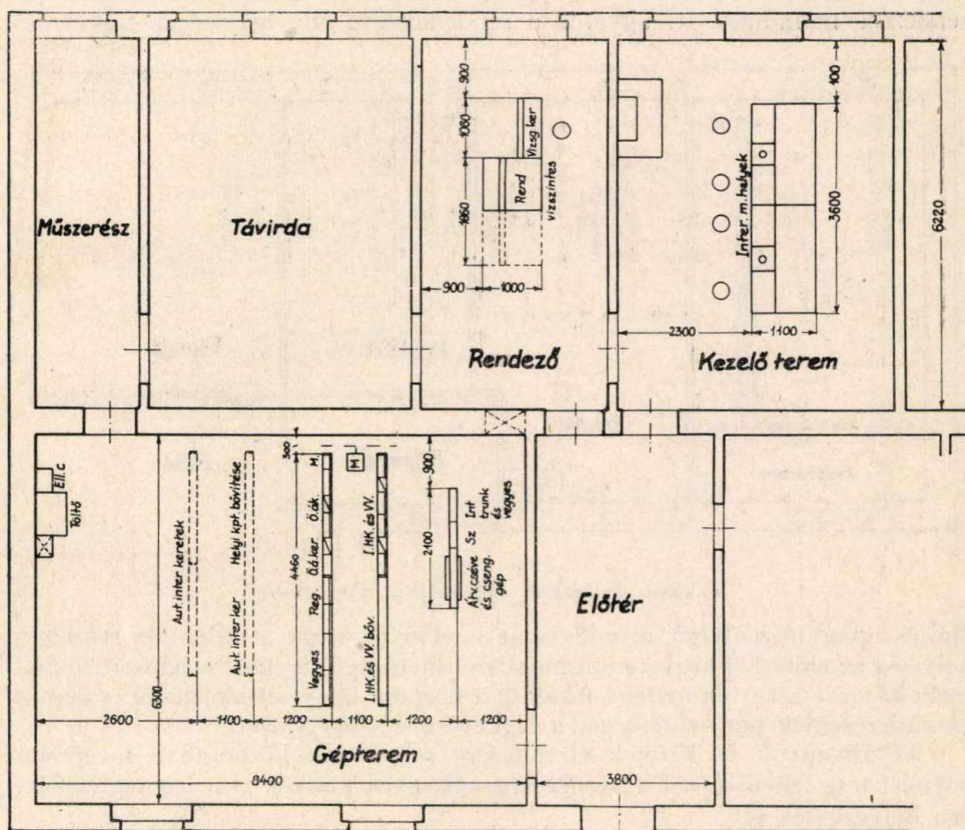
látva, amely az interurbán munkahelyek ellenőrzésére szolgáló lámpákat és kulcsokat, a kikapcsolt vonalak-, üres emeleti-, rosszakaratú- és hamis hívások-, a tűzoltók és mentők felé irányuló többlethívások kezelésére szolgáló szerelvényeket, a tudakozó vonal-szerelvényeket, valamint szolgálati vonal-szerelvényeket tartalmazza.

Az alarm- és egyéb jelzőlámpák, belépésre szolgáló hüvelyek, kulcsok, stb. egy ú. n. ellenőrző kereten vannak felszerelve.

A központok akkumulátor telepeinek méretezésénél a gazdaságosság figyelembevételével mellett még elérhető legnagyobb üzembiztonság volt a cél. Ezért mind a három ismertetett központban kéttelipes rendszer nyert alkal-

mazást. A telepkapacitás megállapítása annak feltételezése mellett történt, hogy a legkedvezőtlenebb üzemi időpontban előforduló hálózati áramkimaradás esetén 1—1 telep a fogyasztást 12—12 óráig legyen képes ellátni. A méretezésnél alapul vett fogyasztásban az egyenáramú csengetőgép 10 órán keresztüli fogyasztása is szerepel. Az egyenáramú csengetőgép hálózati áramkimaradás esetén kerül működésbe oly módon, hogy egy átváltó áramkör segítségével automatikusan a központi telepre kapcsolódik.

Az akkumulátor telepek töltésére mind a három központban száraz-

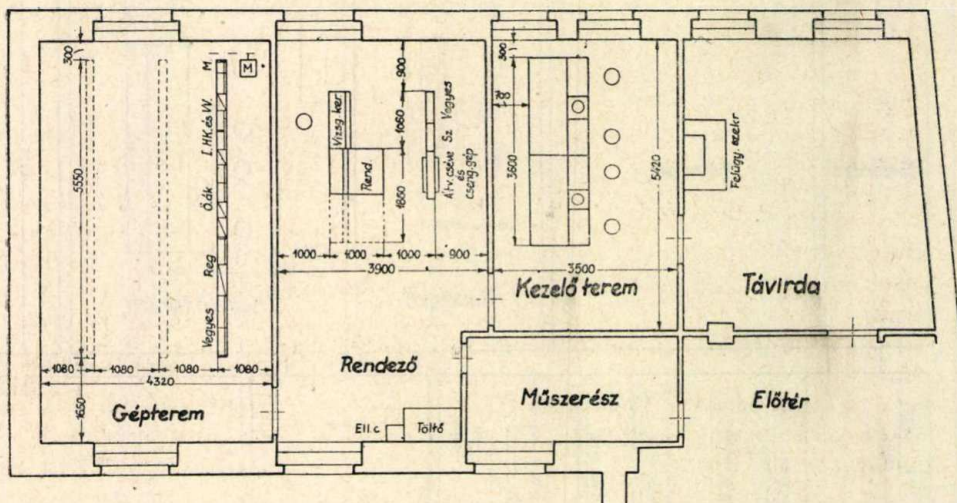

5. ábra: Érsekújvári aut. központ alaprajza.

egyenirányítós ú. n. billenő fojtótekerces töltő szolgál. Ezek teljesítménye akként nyert megállapítást, hogy 1—1 telepet gyorsöltés formájában kb. 6 ora alatt legyenek képesek teljesen feltölteni. Az automatikus töltés részére több (2—3) fokozat állítható be. Egyébként a beállított áramerősséggel az automatikus töltés 25—56 V feszültséghatárok között történik. Ezt a feszültséget, amire a telep kellő töltésfokon tartása érdekében van szükség, a kisütő vezetékbe iktatott két modern, lúgos ellencella csökkenti le a 48—52 V üzemi feszültségre.

A központok alaprajzi elrendezését a 4., 5. és 6. ábra szemlélteti. Az akkumulátorok mind a három központnál a gépkapcsoló terem alatti (földszinti, illetőleg alagsori) helyiségben vannak elhelyezve. Ez az elhelyezés a töltő és kisütő vezetékek lehető legrövidebb vezetését teszi lehetővé. Az aut. töltőberendezés közvetlenül a töltő és kisütő vezetékek felbukási helye mellett van elhelyezve. A lúgos ellencellák a töltőberendezések mellé vannak téve.

Az alaprajzi elrendezés természetesen a helyi adottságok következtében mindhárom helyen különböző. Legelőnyösebbnek az érsekújvári központ elrendezése mondható. Itt ugyanis a rendelkezésre álló helyiségek mérete és

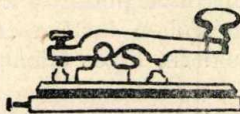

6. ábra: Szekszárdi aut. központ alaprajza.

alakja egyaránt kedvező, azonkívül az is előnyös, hogy a különálló rendezőhelyiség az előtérből közvetlenül megközelíthető. Így ugyanis a hálózati fenntartó közegek elkerülhetetlen járkálása a központ kényesebb (jelfogó és gépi-) berendezéseinek pormentességét a legkevésbé veszélyezteti.

Az állványok és keretek elrendezése mindegyik központban megfelelő bővítést tesz lehetővé, sőt a későbbi távválasztási keretek is a legmegfelelőben helyezhetők el.

A sátoraljaujhelyi automata központ 1941 szeptember 13-án, az érsekújvári 1941 november 8-án, a szekszárdi pedig 1942 január 24-én került üzembe. A véletlen különös játéka, de egyben a magyar munka jelentőség-teljes ünnepe is volt az, hogy az érsekújvári automata központ üzembehelyezése éppen a felszabadulás hároméves évfordulójának napjára esett.

Érdekes kérdések.

Questions intéressantes.

Újabb pályatételünk:

4. A csomagban elhelyezett, de a tartalomnyilvánításban nem jelzett pénzért vagy drágaságokért a csomag elveszése esetében adható-e kártérítés?

A pályázaton a m. kir. posta személyzetének minden tagja résztvehet. A pályamunka legfeljebb három gépirásos oldalra terjedhet. A pályázati határidő 1942 május 10.

A pályamunkán a szerző nevét nem szabad feltüntetni, hanem azt külön borítékban, zárt és lepecsételt jelíges levélben a pályamunkával együtt kell a Magyar Posta szerkesztőségéhez juttatni. A jelíges levelet csak abban az esetben bontják fel, ha a szerző a munkájáért jutalomdíjat kap, vagy legalább is dícséretben részesül. A jutalomdíj összege 50 pengő.

A jutalomban vagy dícséretben nem részesült pályamunka szerzőjének nevét tartalmazó levelet a döntés után megsemmisítik és így a szerző neve ismeretlen marad. A pályamunka végén a kidolgozáskor igénybevett forrásmunkákat meg kell jelölni, hivatkozva a forrásmunka oldalának és bekezdésének számára, ahonnan a pályázó idézett vagy érveket merített a tétel megoldásához.

A pályázaton a Magyar Posta szerkesztőbizottságának tagjai, továbbá a postavezérgazgatóság ügyosztályvezetői, akik a bírálatra hivatva lesznek, nem vehetnek részt.

Pályázati eredmény.

Az 1942. évi 1. számában közölt 1. pályatétel a következő volt:

A feladó bankjegytartalmú értéklevélben a valódinál kisebb értéket nyilvánított. A tartalmat az értéknilvánításnak megfelelő végösszeggel, tehát hamisan részletezte. Az értéklevél útközben megsérül. Kérdés, hogy a valódi és a nyilvánított érték közötti különbözetért utólag meg kell-e fizetni az értéknilvánítási díjat, s ha igen, a feladóra vagy a címzettre hárul-e ez a kötelezettség?

Öt pályamunka érkezett be. A „Közönség szolgálatában“ jelígejű pályamunka a pályatételt helyesen oldotta meg. Szerzője, dr. Lampért Miklós m. kir. postatitkár (Postaigazgatóság Nagyvárad) 50 pengő jutalomban, a „Kockázat“ jelígejű pályamunka szerzője, dr. Pálfi Sándor m. kir. posta-felügyelő (Postavezérgazgatóság 1. ügyosztály) pedig dícséretben részesült.

*

Dr. Lampért Miklós m. kir. postatitkár jutalomnyertes pályamunkája:

A felvetett kérdés megoldását elsősorban a Postaüzleti Szabályzat, mint speciális jogforrás tételes rendelkezéseiben, másodsorban a biztosítási jogban kell keresni, mint ami általános jogként a speciális jog magyarázatánál első-

sorban jön figyelembe. Vegyük tehát a Postaüzleti Szabályzatnak a tárgyra vonatkozó rendelkezéseit.

Az A. 1. Szab. 41. §. 4. pontja értelmében a tartalom pénznemenként történő részletezése pénzt tartalmazó értékleveleken nem kötelező, de a feladó saját kezdeményezéséből a tartalmat pénznemek szerint is részletezheti. Ebből következik, hogy a pénzrészletezés a postaszolgálat szempontjából nem szükséges, az csak a feladó kezdeményezéséből kerülhet a készpénz tartalmú értéklevélre. Megléte vagy hiánya később említendő eset kivételével postai szempontból közömbös, az csak a feladó érdekeit szolgálhatja és csak az érdekében állhat.

Vizsgálat tárgyává kell tenni tehát, hogy mi a feladó érdeke, helyesebben jogos érdeke a postára adott értéklevéllel kapcsolatban. Ez hármas érdek: nevezetesen első érdeke, hogy a feladott értéklevél rendelkezéseinek megfelelően és hiánytalanul kézbesíttessék az általa kijelölt címzett kezeihez, ha pedig ez bármi okból (elveszés, kifosztás, sérülés) nem lehetséges, előtérbe lép a második érdek, a kár megtérítése. Harmadsorban érdeke végül, hogy fenti két érdeke minél kevesebb anyagi áldozattal legyen elérhető.

Az A. 1. Szab. 41. §. 5. pontja a feladó legelsőbb említett érdekének szolgálatában rendeli el, hogy a feladó köteles az értéklevélen az értéket (biztosított összeget) is nyilvánítani, vagyis elrendeli a kötelező biztosítást. Ugyanakkor a következő mondatban megszabja a feladó ezen érdekének a legfelső határát is, amikor kimondja, hogy a nyilvánított érték (biztosított összeg) a tartalom valódi értékét nem haladhatja meg. Ugyanezen pont nem kívánja meghatározni azt a legalacsonyabb értéket, amelyet a feladó nyilváníthat, hanem megengedi és ezt kötelezően is kimondja, hogy a feladó a valódi értéknél kisebb értéket is nyilváníthat. Ez a két rendelkezés az általános biztosítási szabályokkal egyező és nem attól eltérő szabályalkotási szellemet tanúsít, mert az általános szabályozás is megtiltja nem létező tárgyak biztosítását és a túlbiztosítást, viszont megengedi, hogy a valódi értéknek csak egy részéig terjedő biztosítás köttessék.

A harmadik sorban említett érdek tárgyalása a második elé kívánczozik, minthogy az első érdekekkel szorosabban függ össze a másodikkal, amely csak akkor lép előtérbe, ha az első érdek megvalósítása lehetetlenné vált. Ez az érdek ellentétben az elsővel, amely a postának is érdeke, bizonyos látszólagos ellentétben áll a postának, mint fuvarozási vállalatnak érdekeivel, amelynek elsőrendű érdeke a minél nagyobb haszon biztosítása. Ezért az A. 1. Szab. 41. §. 5. pontjának azon rendelkezése, hogy a feladó a valódinál alacsonyabb értéket is nyilváníthat, ellentmondónak látszik a posta érdekeivel, már pedig ez a szabályalkotó akarat végső célja csak akkor lehetett, ha magasabbrendű érdek védelmében volt erre szükség vagy ha kideríthető, hogy végső elemzésben a posta érdeke sem kívánja meg a teljes értékbiztosítást.

Az első feltevés vizsgálatánál megállapítható, hogy a posta vélt érdeke semmi más érdekekkel, mint a feladó érdekével ellentétben nem állhat, mint-hogy a magasabb biztosítási vagy értéknyilvánítási díj megfizetése kizárólag a feladóra hárul. Ha tehát a m. kir. posta a saját érdekéről lemond a feladó érdekének javára, ez annyit jelent, hogy azt oly mértékben elismeri, hogy

annak érvényesülését csak azokban az esetekben nem imeri el, amikor annak érvényesülése már nem jogszerű, vagyis túlbiztosítás esete forog fenn. Az első feltevés mellett tehát ki kell mondanunk azt a következtetést, hogy minden esetben, amikor tételes szabály az ellenkezőt nem mondja, jogosult a feladó az alacsonyabb érték nyilvánítására és így mentesül a magasabb díj fizetése alól.

A második feltevés ugyanerre az eredményre vezet. A posta érdeke ugyanis csak akkor lehet a magasabb díj fizetése, illetőleg szedése, ha az értéklevéllel kapcsolatban a feladó első érdeke kielégül, vagyis az értéklevél szabályszerű kézbesítését nyer. Ha ellenben az értéklevél elveszik, megsérül vagy azt kifosztják, illetőleg azzal kapcsolatban a kártérítési felelősség lép előtérbe, elsőrendű érdekké válik a posta számára, hogy minél kisebb kártérítési felelősség terhelje. Minthogy pedig a biztosítás lényege és a biztosítási díj fizetése nem a szabályszerű kézbesítés eseteivel, hanem éppen a kártérítési felelősséggel áll összefüggésben és a biztosítás célja nem a szabályszerű kézbesítés biztosítása, hanem a beállott kár áthárítása, világos, hogy a magasabb biztosítási díj szedése csak annyiban áll a posta érdekében, ha a posta a tényleges kár megtérítésére van kötelezve. Már pedig ez az eset az A. 1. Szab. 106. §. 3. p. értelmében nem áll fenn, mert ez a pont kimondja, hogy a kártérítés összege egy esetben sem haladhatja meg a nyilvánított értéket. Ha tehát a posta kisebb értéknyilvánítással veszi át az értéklevet, elveszés esetén kisebb kárt térít meg, tehát kisebb szolgáltatást nyújt és ezzel érdeke a feladó érdekével egybe esik, azzal nem is kerül ellentétbe. Végső következtetésünk tehát ezen feltételezés esetén is az, hogy a postának is érdeke, hogy az értéklevél minél kisebb kártérítési felelősséget vonjon maga után. Ha ezenkívül érdeke még a nagyobb bevétel biztosítása, ez a két ellentétes érdek oly mértékben egyenlíti ki egymást, hogy a szabályzat a meg említett kitételeivel közömbösnek nyilvánítja a maga részéről annak megítélését, hogy a feladó milyen mértékben kívánja a postára hárítani a kártérítési felelősséget és mily mértékben kíván a kockázatban osztozni.

Ezzel már a feladó harmadik érdekét is megvizsgáltuk és azt láttuk, hogy az a másodikkal összefügg és a posta szabadkezet ad a feladónak a tekintetben, hogy melyik érdekét helyezi előtérbe és rábizza, hogy mily mértékben kívánja az egyiket a másik rovására érvényesíteni, maga részéről pedig közömbösséget jelent be.

Ha a fentieket elfogadjuk, nem változtat a tényeken az, hogy a feladó csak a kívánt kártérítési összeg feljegyzésével (értéknyilvánítás) jelenti be kártérítési igényét vagy ezenkívül még a szabályzat által meg nem kívánt cselekményként a feltüntetett összegben kívül tartalmat is nyilvánít és pénzrészletezést ad.

Az A. 1. Szab. 41. §. 5. p. 3. mondatának második fele ugyan kimondja, hogy azoknál az értékleveleknél, amelyeknél a t a r t a l o m az előbbi 4. p. értelmében a pénzjegyek szerint részletezve van, a valódi érték nyilvánítása kötelező, ez azonban nem a feltételezett esetre vonatkozik, mert itt nem a tartalom van részletezve, hanem csak fiktív készpénzrészletezést ad a feladó.

Ha ugyanis a valódi tartalom van részletezve és alacsonyabb értéket nyilvánít a feladó, előáll az a lehetőség, hogy a két eltérő összeg kétséssé teszi a feladó szerződési akaratát és alapot ad kártérítés esetében a feladónak arra a kifogásra, hogy ő a valódi értéket kívánta nyilvánítani, de elírás történt, a posta azonban szintén gondatlansággal vádolható, mert a felvevő alkalmazott kellő gondossága mellett a tévedés megállapítható és helyesbíthető lett volna. Hogy ennek a kifogásnak elkerülése volt a szabályalkotó akarat, mi sem bizonyítja jobban, mint ugyanennek a mondatnak első fele, amely szerint a feladó a valódi értéknél kisebb értéket is nyilváníthat, tehát nem jár el jogtalanul, ha alacsonyabb biztosítást köt. Eppen a két mondat logikai kapcsolódása a bizonyíték arra, hogy a feladó akaratát a szabályalkotó csak annyiban és csak oly mértékben kívánja korlátozni, amennyiben és amily mértékben a postának a felek által való visszaélésszerű kihasználását kívánja megakadályozni és tételesen kimondja a kivételszerű korlátozásokat. Megállapíthatjuk tehát, hogy ez a korlátozás csak arra az esetre vonatkozik, amikor a tartalomnyilvánítás végső összege és az értéknilvánítás egymástól eltérő. Más esetekben, tehát a kérdéses esetben is, mikor a tartalomnyilvánítás (pénzrészletezés) az értéknilvánítással egyezik, figyelmbe kell venni azt a már említett rendelkezést, hogy a tartalom pénzmenekénti részletezése nem kötelező, de a feladó saját kezdeményezéséből a tartalmat pénzjegyek szerint is részletezheti. Ha tehát részletezi, vagyis a megkívántnál többet tesz, ez reá nézve hátrányt nem jelenthet még akkor sem, ha nem a valódi, hanem alacsonyabb tartalmat nyilvánít.

Felesleges annak az esetnek vizsgálata, mikor a pénzrészletezés sem a tartalommal, sem az értéknilvánítással nem egyezik, mert ilyen értéklevél éppen az imént idézett §. értelmében feladásra sem kerülhet. Mihelyt ugyanis a feladásnál a felvevő alkalmazott az értéknilvánítás és pénzrészletezés között különbséget észlel, a felvételt meg kell tagadnia, mert az előtte ismeretlen tartalomról azt kell feltételeznie, hogy a pénzrészletezéssel megegyezik és ebben az esetben már kötelező a valódi érték nyilvánítása. Nem veheti fel tehát az értéklevelet sem akkor, ha a pénzrészletezés végösszegénél magasabb, sem akkor, ha alacsonyabb értéket nyilvánított a feladó. Ha elnézés folytán mégis ily értéklevél kerül feladásra, a hibás alkalmazott egyéni felelőssége lép előtérbe, amelynek elbírálása esetenként történik.

A fenti elgondolás alapján azt a következtetést kell levonnunk, hogy a kérdés tárgyává tett esetben az értéknilvánítási díj különbözetét sem a feladótól, sem a címzettől nem kell beszédni, mert nem teljesített szolgáltatásért díjat a posta nem szedhet, már pedig a posta kártérítési felelőssége, vagyis a szolgáltatás, csak a feladó által nyilvánított értékig terjed még abban az esetben is, ha a sérülés után, amikor a magasabb tartalmat a posta már megállapította, az értéklevél elvész.

A POSTA FORGALMA.

La trafic de la poste.

1942. február hó.

Ismerteti: Dr. KANYÓ ÖDÖN m. kir. postatitkár.

Publié par M. le Dr. ÖDÖN KANYÓ Secrétaire de poste.

En vue de pouvoir observer et apprécier le mouvement du trafic, la tendance du développement ainsi que l'influence du tarif et de règlements sur l'utilisation des divers services, l'Administration recueille toutes les données relatives au trafic des services postal, télégraphique, téléphonique et de la T. S. F. Les détails de la statistique sont contenus dans le Rapport annuel de la Poste hongroise. Les tableaux ci-après ne contiennent que les résultats principaux mensuels et périodiques. Les chiffres per-

mettent de faire des comparaisons entre les résultats du mois indiqué en-haut et ceux de même mois de l'année précédente, d'une part, entre les résultats constatés à partir du commencement communiqués dans les tableaux ci-indiqués et ceux de la même période de l'année précédente, d'autre part.

Les différences en nombre et en pourcentage entre les comparaisons respectives sont relevées au bas des tableaux.

A február havi forgalom — a szökőévek kivételével — általában alacsonyabb szokott lenni, mint a januári. Ezt elsősorban a hónap rövidségével lehet magyarázni. Az utolsó 10 év ugyanazon hónapjainak forgalmából számított átlagos havi eredmények között a február havi a legkisebb. A rendszerint bekövetkező február havi forgalomcsökkenés ebben az évben is mutatkozott. A csökkenés mértéke azonban a szokottnál lényegesen kisebb volt. A januári forgalomhoz képest ugyanis csak 0.5%-os esés jelentkezett, míg ez a csökkenés 1939. évben 3.5, 1938-ban 3.2, 1935-ben 3.8, 1934-ben 2.9, 1933-ban 2.2, és 1932-ben 1.7%-os volt. Az utolsó 10 év februári eredményeiből számított átlagos február havi forgalom 1.2%-kal kisebb a január havinál. A forgalom az előző év februárjához képest igen erőteljesen, 24.0%-kal emelkedett. Az eredmény még kedvezőbbnek tűnik, ha figyelembe vesszük, hogy a munkanapok száma a f. év február havában eggyel kevesebb volt, mint az előző évben. A nagymérvű emelkedést elsősorban a délvidéki területgyarapodás következtében előállott többforgalommal lehet magyarázni.

Az egyes üzletágak közül legkedvezőbb eredmény a postai üzletágnál mutatkozott. A postai üzletág forgalmának erőteljes fejlődésével szemben a távközlési üzletág forgalomemelésében néhány hónap óta bizonyos mérséklődés vehető észre. A mérséklődéshez valószínűleg hozzájárult az a körülmény is, hogy a viszszaátolt, illetőleg visszafoglalt területek gazdasági életének a trianoni országrész gazdasági vérkeringésébe való bekapcsolása és az állami és községi hivataloknak, hatóságoknak a viszszaátolt területeken való megszervezése, amely

a távközlési forgalmat rendkívüli mértékben élénkítette, most már befejezettek tekinthető. Nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a távbeszélő állomások felszerelését — az anyagbeszerzési nehézségekre való tekintettel — korlátozni kellett. A korlátozó intézkedések a távbeszélő forgalom természetes fejlődésére fékező hatással voltak. A postaforgalom igen örvendetes emelkedése annál jelentősebb, mert a postai üzletág a posta összforgalmának általában több mint felét teszi ki. 1941. évben például az összforgalom 55.5%-a volt. A postaforgalomnak a távközlési üzletágaknál kedvezőbb alakulása részben az általános gazdasági helyzettel függ össze, részben pedig azzal is magyarázható, hogy itt a forgalom fejlődését nem kellett korlátozni, mert a megnövekedett postaforgalmat a meglévő, illetőleg könnyebben pótolható berendezésekkel (például a leállított gépkocsik helyett lőfogató járművek beállításával) lehetett lebonolyítani.

A postai üzletágban az átlagot meghaladó mértékben a csomagok és az utalvány, valamint a csekk be- és kifizetések összege emelkedett. Igen kedvező volt a kézbesített ajánlott küldemények forgalmának alakulása is. A csomagforgalom emelkedése nagyrészt az élelmiszert tartalmazó csomagok számának növekedésével függ össze. Az utalvány, valamint csekk be- és kifizetések összegének emelkedésével a darabszámok emelkedése nem haladt párhuzamosan. Az összegek emelkedése meredekebb fejlődési vonalat mutat. Az ajánlott küldemények számának nagymérvű növekedése azzal magyarázható, hogy több vidéki városban az élelmiszergyek szétküldése ajánlott levélben történik.

A táviró üzletág forgalomemelkedése az

1941. év ugyanezen hónapjához képest 25.3 %-os volt. A feladott táviratok darabszáma 24.1, az érkezetteké pedig 28.7%-kal emelkedett. Különösen az érkezett, vagyis a kézbesített táviratok számának nagymérvű emelkedése érdemel figyelmet. A kézbesített táviratok száma a feladottakénál általában nagyobb szokott lenni, ami a postahivatalok és ügynökségek címére szóló körözvény (szolgálati) táviratok számával függ össze. Ezek a táviratok ugyanis feladás szempontjából 1 darabnak, kézbesítés szempontjából azonban annyi darabnak számítanak, ahány hivatal a körözvény táviratot megkapja.

A távbeszélő üzetág eredményei között legkedvezőbbek a távolsági beszélgetések forgalmára vonatkozó, valamint a 200 előfizetőt meghaladó vidéki hálózatok berendezéseire és forgalmára vonatkozó adatok. A kezdeményezett távolsági beszélgetések száma 22.9, az érkezetteké pedig 26.7%-kal emelkedett. Az emelkedés mértéke a budapesti egységes hálózatra vonatkozó eredményeknél a legszerényebb, ami a már említett korlátozó intézkedésekkel kapcsolatos. Míg a távbeszélő előfizetők száma a budapesti egységes hálózatban egy év alatt mindössze 6.8%-kal, a számlált helyi beszélgetések száma pedig 13.1%-kal emelkedett, addig a vidéki hálózatokban ez az emelkedés 22.3, illetőleg 66.5%-os volt. A vidéki hálózatok kedvező eredményeit részben a területgyarapodás idézte elő, az emelkedés mértéke azonban a délvideki hivatalok adatainak figyelmen kívül hagyásával is igen jelentékeny.

A folyó év február hó végén nyilvántartott rádióengedélyesek száma 759.610 volt, 124.550-tel (19.6%-kal) több, mint az előző év ugyanezen hónapjában és 11.327-tel vagyis 1.5%-kal több mint a folyó év január havában. A legnagyobb emelkedés százalékszerűen a pécsi postaigazgatóság kerületében jelentkezett (+2.0%), számszerűleg azonban a budapesti postaigazgatóság kerületében volt az emelkedés a legnagyobb (+ 5.974 új rádióengedélyes.) Budapest városában egy hónap alatt 3.202-vel nőtt meg a rádióelőfizetők száma és 199.909-re emelkedett.

A posta különböző üzetágainak forgalmát munkaegységekben is kifejezi, minthogy az összeforgalom általános és áttekinthető kifejezésére a darabszámok egyszerű összegezése útján nyert összdarabszám nem alkalmas. Ebben a darabszámokban ugyanis az egyes üzetágak különböző természetű küldeményei és szolgáltatá-

sai, másrészt darabszámok és összegek vegyesen szerepelnek. A különböző szolgáltatások összeadhatása végett ezeket először közös nevezőre kellett hozni. Ez oly módon történt, hogy minden egyes szolgáltatást a munka minőségének és az elvégzés időtartamának figyelembevételével értékeltünk. Az értékelés mérőeszköze a munkaegység. A közös nevezőre, a munkaegységre hozott szolgáltatások egyszerű összeadásának végösszege fejezi ki az egyes üzetágak munkaegységeiben elért forgalmát.

A munkaegységek tehát már alkalmasak a posta-, táviró-, távbeszélő- és rádióforgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időszakban végzett munkák értékelése egyenlő alapon történik. A közölt táblázatok adatai az egyenlő értékelés alapján megállapított munkaegységek számát tüntetik fel és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmasak. Megjegyezzük azonban, hogy ezek az adatok a személyzet által tényleg feldolgozott munkaegységek számával nem azonosak.

A február havi forgalom az 1941. év ugyanezen hónapjának eredményeit 24.0%-kal meghaladta, az 1942. évi január havi forgalomnál azonban 0.5%-kal kisebb volt.

Összehasonlításként felsoroljuk az utolsó 12 év február hónapjában elért forgalmi eredményeket.

Év	Február hó	36.4 millió munkaegység
1931	„ „	31.9 „ „
1932	„ „	28.9 „ „
1933	„ „	26.7 „ „
1934	„ „	26.9 „ „
1935	„ „	27.7 „ „
1936	„ „	30.9 „ „
1937	„ „	31.4 „ „
1938	„ „	33.0 „ „
1939	„ „	38.5 „ „
1940	„ „	46.9 „ „
1941	„ „	56.9 „ „
1942	„ „	70.6 „ „

A 70.6 millió munkaegységből 54.8% a postai, 7.7% a táviró, 34.5% a távbeszélő és 3.0% a rádió üzetágra esett.

Az 1941 február hónaphoz képest legerőteljesebb emelkedést a postaforgalom érte el (+ 26.3%), ezt követi a táviróforgalom 23.3, a távbeszélőforgalom 21.2, végül a rádióforgalom 19.1%-os emelkedéssel.

1. POSTAFORGALOM.¹⁾ -- 1. Trafic postal.¹⁾

E g y s é g: 1000 drb, összeg 1000 pengő. — Les nombres s'entendent en milliers, les montants en 1000 pengős.

Év Année	Hó Mois	F e l a d á s — E x p é d i t i o n													
		Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb. Lettres de valeur	Kézi, bétét és sommas csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék betét Caisse d'épargne Versements		Csekkbetfizetés Chèques Versements					
		közön-séges ordinaires	ajánlott recom-mandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant				
1941.	II.	57.952	1 251	42	1.327	1.249	106.791	77	7.209	2.213	309.125				
1942.	II.	69.858	1.573	42	1.744	1.461	161.384	73	9.261	2.447	469.438				
	1941. I—II.	120.658	2.596	86	2,720	2.534	217.296	160	15.483	4.693	626.479				
	1942. I—II.	149.147	3.197	92	3.509	3.137	91	153	19.732	5.299	943.088				
Összehasonlítások Comparaisons	1942. II. havában 1941. II. havához képest több (+) kevesebb (-) En febr 1942 par rapport au mois de fevr 1941, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+	11.906	+ 322	—	+ 417	+ 212	+ 54.593	— 4	+ 2.052	+ 234	+ 160.313	
			0%-ban en %	+	20.5	+ 25.7	—	+ 31.4	+ 17.0	+ 51.1	— 5.2	+ 28.5	+ 10.6	+ 51.9	
	1942. I.-II. időszakában 1941. I.-II. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv-fevr 1942 par rapport aux mois de janv.-fevr 1941, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+	28.489	+ 601	+ 6	+ 789	+ 603	+	131.995	— 7	+ 4.249	+ 606	+ 316.559
			0%-ban en %	+	23.6	+ 23.2	+ 7.0	+ 29.0	+ 23.8	+	60.7	— 4.4	+ 27.4	+ 12.9	+

(Folytatás.)

Év Année	Hó Mois	K é z b e s i t é s — R e m i s e													
		Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb. Lettres de valeur	Kézi, bétét és sommas csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék kivét Caisse d'épargne Payements		Csekk-kifizetés Chèques Payements					
		közön-séges ordinaires	ajánlott recom-mandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant				
1941.	II.	58.148	1.254	49	1.322	1.244	106.75	40	4.792	700	124.621				
1942.	II.	70.094	1.597	47	1.677	1.512	162.019	30	4.203	826	181.392				
	1941. I—II.	121.072	2.593	101	2.698	2.503	208.028	80	9.550	1.372	243.432				
	1942. I—II.	149.659	3.204	106	3.382	3.155	343.464	60	8.689	1.638	356.726				
Összehasonlítások Comparaisons	1942. II. havában 1941. II. havához képest több (+) kevesebb (-) En febr 1942 par rapport au mois de fevr 1941, en plus (+), en moins (-)		szerűleg en nombre	+	11.946	+ 343	+ 2	+ 355	+ 268	+ 55.265	— 10	— 589	+ 126	+ 56.771	
			0%-ban en %	+	20.5	+ 27.4	— 4.1	+ 26.9	+ 21.5	+ 51.8	— 25.0	— 12.3	+ 18.0	+ 45.6	
	1942. I.-II. időszakában 1941. I.-II. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv-fevr 1942 par rapport aux mois de janv.-fevr. 1941, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+	28.587	+ 611	+ 5	+ 684	+ 652	+	135.436	— 20	— 861	+ 266	+ 143.294
			0%-ban en %	+	23.6	+ 23.6	+ 5.0	+ 25.4	+ 26.0	+ 65.1	— 25.0	— 9.0	+ 19.4	+ 58.9	

1) Az adatok ideiglenesek. — Les chiffres sont provisoires.

2. TÁVIRÓFORGALOM.¹⁾ — 2. Trafic télégraphique.¹⁾
 3. TÁVBESZÉLŐFORGALOM.¹⁾ — 3. Trafic téléphonique.¹⁾

Év Année	Hó Mois	Távíró Télégraphe		Távbeszélő — Téléphone										
		Távíratok ezer drb.		Főállomások száma drb. Nombre des postes téléphoniques					Közvetlen összeköttetések száma Raccordements directs nombre	Számított helyi beszélgetések száma ezekben Conversations locales comptées nombre en milliers				
		Télégrammes, nombre en milliers	feladás dépôt	hálózatok szerint dans le réseau		200 előfizetőnél kisebb jusqu'à 200 abonnés	összesen total	bpesti egységek uniforme de Budapest		vidéken en Province	összesen total			
				kézbetűs remise	bpesti egységek uniforme de Budapest				falurendszertől és 200 előfizetőnél nagyobb système rural et plus de 200 abonnés					
1941.	II.	382	428	87.930	32.388	31.904	152.222	2.158	16.423	2.602	19.025			
1942.	II.	474	551	93.869	40.312	38.328	172.509	3.119	18.569	4.332	22.901			
1941. I—II.		756	860	—	—	—	—	—	31.063	5.118	36.181			
1942. I—II.		948	1.048	—	—	—	—	—	35.384	8.251	43.635			
Összehasonlítások Comparaisons	1942. II. havában 1941. II. havához képest több (+) kevesebb (-) En fevr. 1942 par rapport au mois de fevr. 1941, en plus, (+) en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+ 92	+ 123	+ 5.939	+ 7.924	+ 6.424	20.287	+ 161	+ 2.146	+ 1.730	+ 3.876	
			%-ban en %	+ 24.1	+ 28.7	+ 6.8	+ 24.5	+ 20.1	+ 13.3	+ 5.4	+ 13.1	+ 66.5	+ 20.4	
	1942. I-II időszakban 1941. I-II. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-fevr. 1942 par rapport aux mois de janv.-fevr. 1941, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+ 192	+ 188	—	—	—	—	—	—	14.321	+ 3.133	+ 7.454
			%-ban en %	+ 25.4	+ 21.9	—	—	—	—	—	—	13.9	+ 61.2	+ 20.6

3. TÁVBESZÉLŐFORGALOM (folytatás). — 3. Trafic téléphonique (suite).

4. RÁDIÓELŐFIZETŐK. — 4. Nombre des abonnés de radio.

Év Année	Hó Mois	Távbeszélő — Téléphone							Rádió Radiodiffusion				
		Központok száma Nombre des centrales	Távolsági beszélgetés 1000 drb. Conversations interurbaines nombre en milliers					Rádió előfizetők száma Nombre des abonnés					
			kezdeményezett départ			érkezett arrivée		Budapest à Budapest	vidéken en Province	összesen total			
			bpesti egységek hálózatában dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en Province	összesen total	bpesti egységek hálózatában dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en Province						
1941.	II.	2.257	183	728	911	181	760	941	183.303	451.757	635.060		
1942.	II.	2.465	190	930	1.120	184	1.008	1.192	199.939	559.701	759.610		
1941. I—II.		—	343	1.445	1.788	343	1.511	1.854	—	—	—		
1942. I—II.		—	361	1.844	2.205	356	2.007	2.363	—	—	—		
Összehasonlítások Comparaisons	1942. II. havában 1941. II. havához képest több (+) kevesebb (-) En fevr. 1942 par rapport au mois de fevr. 1941, en plus (+) en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+ 208	+ 7	+ 202	+ 209	+ 3	+ 248	+ 251	+ 16.606	+ 107.944	+ 124.550
			%-ban en %	+ 9.2	+ 3.8	+ 27.7	+ 22.9	+ 1.7	+ 32.6	+ 26.7	+ 9.1	+ 23.9	+ 19.6
	1942. I-II időszakban 1941. I-II. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-fevr. 1942 par rapport aux mois de janv.-fevr. 1941, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	—	+ 18	+ 399	+ 417	+ 13	+ 496	+ 509	—	—	—
			%-ban en %	—	+ 5.2	+ 27.6	+ 23.3	+ 3.8	+ 32.8	+ 27.5	—	—	—

Külföldi szemle.

Revue étrangère.

POSTA.

Légiposta kicserélése menetközben.

A közönség a légiszállítás különböző neveit nem egyformán veszi igénybe. A repülőgépen utazó emberek száma még a békeévekben is nagyon csekély volt. Ugyancsak kevesen voltak olyanok, akik csomagjaikat légi úton szállították. A levelek légiszállítása azonban — a jelenlegi háború előtt — már igen elterjedt volt és ezt a szolgáltatást a közönség nagy köre igénybevette. A légipostai levélszállítást igénybevevő feladók száma — a rendes békeforgalmat tekintve — az eddigivel szemben még jelentősen megnövekedne, ha a kisebb postahelyeket is közvetlenül be lehetne kapcsolni a légijáratokba. Kisebb községekben ugyanis a gépek, részben repülőtér hiánya miatt, részben mivel nem fizetődött ki, még azokban az országokban sem szálltak le, ahol úgyszólván minden jelentősebb városnak megvolt a légi összeköttetése. Természetes, hogy csupán néhány kilogramm légipostai anyag leadása és felvétele miatt a gépnek nem érdemes leszállni.

Ezért már 15 éve folynak kísérletek különböző országokban annak a kérdésnek a megoldására, hogy a posta kicserélése hogyan történhetne meg a gép leszállása nélkül. A gondolat nem egészen új, mert Amerikában régebbi idő óta működnek zárlatkicserélő készülékek olyan helyeken, ahol a gyorsvonat nem áll meg. Zárlatoknak menetközben való leadása repülőgépnél nem okoz gondot, mert a zárlatokat — ejtőernyővel, vagy a nélkül — a gépből egyszerűen ki lehet dobni. Nehezebb kérdés azonban a zárlatoknak menetközben való felvétele.

Egy amerikai légiforgalmi társaság ezt a kérdést is megoldotta. Ez a társaság, az All American Aviation Co., ugyanis már évek óta egész csomó kis városka postaforgalmát látja el anélkül, hogy a gépek leszállnának. Járatai Pennsylvania, New York, New Jersey, Delaware, West Virginia, Kentucky és Ohio államban 137 helység légipostáját szállítják s a helységek többségének nincs is repülőtere.

A posta kicserélésére szolgáló berendezés két 7 méter magas rúdból áll, melynek alsó része fém, a felső pedig bambuszcső. Régebben az oszlopok teljesen fémből készültek, de ez veszélyes. Most, ha a gép a bambuszrudak egyikének neki is repül, a rúd könnyen letörik és

a gépnek nem történik baja. A felveendő zárlatot a két oszlop közé a földre teszik és körben összefüggő kötelet erősítenek hozzá. A kötélfelső része a két rúd tetején fekszik úgy, hogy fent a rudak között megfeszül. A gépről régebben kb. 18 méter hosszú dróthuzalt bocsátottak le, melynek végén kampó volt s a kampó a kötélbe akasztkodva, azt a levélszákkal együtt magával vitte. A zárlatot azután a dróthuzalnál fogva felhúzták. A leadandó zárlatot egyidejűleg ledobták.

Ennek a berendezésnek az volt a hibája, hogy a szél a kötelet sokszor lefújta, vagy a drótot elfordította és ilyenkor a kampó nem akadt meg a kötélben. Ezen úgy segítettek, hogy újabban már a zárlat felvételére nem dróthuzalt, hanem kb. 5 méter hosszú, függőleges irányban elmozdítható, behúzható acélkart használnak, melynek alsó végén két kampó van. Amikor a gép a földön levő berendezéshez közeledik, az acélkart a hátsó kampóra akasztott leadandó zárlattal együtt leeresztik, majd a leadandó zárlatot a kellő pillanatban elektromos kioldó készülékkel leejtik. Ugyanekkor az előlső kampó megfogja a kötelet s azt motorerő húzza fel a rajta levő zárlattal együtt a gépbe. A készülékkel kb. 22 és fél kg. súlyú zsákokat, vagy csomagot lehet felemelni, de biztonsági okokból csak 20 kg. felemelésére használják.

Az eljárás természetesen óvatos repülést kíván. A zárlatkicseréléskor a gép átlagos sebessége csak 175 órákilométer.

(Postzeitschrift, 1942:1.)

Dr. Szy.

Amerika.

Ügylátszik a közvagyon felelőtlen rongálása nemcsak az öreg Európában fordul elő, de Amerikában talán még gyakoribb.

Ezt mutatja legalábbis a Postzeitschrift című postai folyóirat(1942:1) egyik kis híre, amely szerint New Mexico állam Taos nevű városában a postahivatalban a következő szövegű hirdetményt tették közzé:

„Felhatalmaztak bennünket arra, hogy annak, aki nekünk a hivatal berendezését vagy felszerelését rongáló egyént jelent fel, 20 dollár jutalmat fizessünk ki. Tíz dollár jutalmat kap pedig a feljelentő, ha közli annak nevét,

aki a hivatal tollát elviszi, vagy összetöri, a tintatartót szétveri, vagy az írópolcot és a falat tintával befröcsköli.

Minden erre vonatkozó adatot örömmel fogadunk.“

Dr. Szy.

Németország.

A német posta a forgalomasabb pályaudvari csomagközvetítő és rakoló szolgálatban — az emberi munkaerővel való takarékoskodás céljából — a kézikocsik vontatását lehetőleg gépi erővel végezteti. Legjobban beváltak erre a célra a villamos vontatókocsik. Átlagosan napi 10.000 csomag forgalmát lebonyolító csomagközvetítő hivatalok a szolgálatot a leggazdaságosabban két 250 cm. hosszú és 1 méter széles, 3 lóerős vontatókocsival láthatják el. A kocsik elsősorban vontatásra használhatók; másodsor-

ban zárlatokat és csomagokat is szállíthatnak. Szállításra csak akkor szabad őket felhasználni, ha vontatásra váró kézikocsik nincsenek, mert szállításnál a ki- és berakodás alatt állnak. A vontatókocsinak lehajtható oldalfalai és felhajtható kétrészes fedele is van s így értékszárlatok és értékes csomagok szállítására is alkalmas.

A villamos vontatókocsik alkalmazásának az az előfeltétele, hogy vasúti vagy postai töltőállomás álljon rendelkezésre. A koci 40 cellás, 80 volt feszültségű, teleppel működik.

Egyidőben lehetőleg csak az egyik kocsit tartják üzemben; azalatt a másikat töltik. Ügyelni kell arra, hogy a kocsit a munkából idejében kivonják, nehogy a telep túlságosan kimerüljön, mert különben a berendezés tönkremegy. A két koci felhasználásának terve a következő:

I.	töltés	pihen	munkában		töltés	
II.	munkában		töltés	pihen	munkában	
óra	0	2	10	16	20	24

A vasút a Perronon csak egy kézikocsi vontatását engedélyezi. A villamos vontatókocsik nappali és éjjeli használatát hetenként cserélni kell, hogy a megterhelés egyenlő legyen.

A vontatott kézikocsikat ütközőkkel kell ellátni, vagy az ütköző felületeket fémmel kell védeni. (Deutsche Post 1942:9)

Dr. Szy.

TÁVKÖZLÉS.

A gyors táviratkézésítés biztosítása Németországban. A növekvő táviróforgalom oly intézkedés megtételére kényszerítette a német postaigazgatást, amellyel a valóban sürgős és fontos tartalmú táviratok késedelem nélkül kézbesítését akarja a lehetőség szerint biztosítani. A birodalmi postaminiszter rendelkezése szerint ugyanis minden olyan magántáviratot, amely szerencsekívánatokon és jókívánásokon kívül egyéb közleményt nem tartalmaz, a belföldi forgalomban kivétel nélkül táviratlevélként kell kezelni. A cseh-morva védnökséggel, a lengyel fő kormányzósággal, Elzászsal, Lotaringiával és Luxemburggal, továbbá a visszacsatolt Alsó-Stájerországgal, Karintiával és Krajnával való viszonylatban váltott táviratokat a fenti rendelkezés szempontjából belföldi táviratoknak tekintik.

(J. d. T. 1941 : 11.)

A távirószolgálat fejlődése Szlovákiában. A 38.055 km² területű és 2.655.053 lakosú Szlovákiában a táviróforgalmat a 107 vezetékkel álló hálózaton 201 állami és 68 vasúti táviróhivatal bonyolítja le. Az 1940. évben a belföldi forgalomban 490.901, az európai forgalomban 157.790 feladott és 120.179 kézbesített táviratot kezeltek. Az európai forgalomban a feladott táviratok darabszáma 1738, a kézbesített táviratoké pedig 2825 volt. (J. d. T. 1941 : 11.)

A svájci távbeszélő 60 esztendeje.

A svájci távbeszélőszolgálat a közelmúltban ünnepelte meg születésének 60-ik évfordulóját. Ebből az alkalomból az alábbiakban rövid visszapillantást vetünk a svájci távbeszélő történeti fejlődésére.

A telefon Alexander Graham Bell bostoni laboratóriumában 1876 március 10-én született meg. Világrajóttének második esztendejében, 1878 február 18-án, a svájci szövetségtanács

már oly értelmű rendeletet bocsátott ki, amely a távbeszélő berendezéseket szövetségi ellenőrzés alá helyezte és megállapította azt, hogy magántársaságok távbeszélőüzemek létesítésére milyen feltételekkel kaphatnak engedélyt.

Egyetlenegy társaság volt csak, amely 1880-ban engedélyt kapott arra, hogy Zürich távbeszélőhálózatát megépítse és üzemben tartsa. A szerzett tapasztalatok azonban arra kényszerítették a szövetségtanácsot, hogy újabb engedélyt magántársaságnak ne adjon ki, hanem a távbeszélőszolgálat ellátását az állam szerveire bízza.

1881 végén Bern és Bazel, 1882 májusában Genf távbeszélőhálózatát adták át a forgalomnak, amelyet néhány hónappal később a lausannei távbeszélőszolgálat megnyitása követett. Zürich hálózatának értékét 1885-ben 300.000 frankra becsülték, ma a város távbeszélő berendezései 70.000.000 frankot érnek. E két utóbbi számadat érzékelteti legjobban azt a hatalmas arányú fejlődést, amelyet a svájci távbeszélő hatvanesztendő fennállása alatt felmutat.

Az 1914-től 1918-ig tartó első világháború idején a távbeszélőszolgálat nagy nehézségekkel küzdött. A nyersanyagárak 300—400%-os emelkedése következtében az igazgatásnak még 1921-ben is 2.000.000 frank deficitje volt.

A svájci távbeszélőhálózat történetében két jellemző időszakot figyelhetünk meg: a légvezetékek és a földalatti kábelek korát.

A Bazelben 1881-ben kiépített és kezdetben csupán 55 előfizetőt kiszolgáló hálózatot rövid idő alatt tökéletesítették. Két esztendővel később Zürich és Winterthur között az első helyközi összeköttetést adták át a forgalomnak, 1885-ben pedig már 34 helyközi áramkör volt üzemben. A nemzetközi távbeszélőforgalom csak 1900-ban valósult meg, amikor is Svájc és Berlin között lehetővé beszélgetéseket folytatni. 1912-ben építették meg az első átmenő nemzetközi összeköttetést Berlin és Milano között. Ezek az összeköttetések a világháború alatt megszakadtak.

Az első években csak egyhuzalos légvezetékeket használtak, 19 évvel később, különösen a városokban, már áttértek a földalatti kábelek alkalmazására. Ma már a városi hálózatok 98,9%-a kábelekben a föld alá van helyezve. A svájci vasutaknak 1922-ben történt villamosítása arra kényszerítette a távbeszélő igazgatást, hogy a nagytávolságú helyközi áramköröket is kábelbe helyezze. A vasútvonalak mentén kifejlesztett áramkörökön ugyanis a villamos vonatát tápláló nagyfeszültségű vezetékek a távbeszélő üzemet zavaró indukciókat okoztak.

A svájci kábelhálózat mai állapotában két

főútóer szeli át az országot, az egyik észak-déli, a másik nyugat-keleti irányban. E főösszeköttetések az országutak hosszában betonszatornában vannak a föld alá helyezve.

1940 végén a helyi hálózatok 93,2%-a, a helyközi hálózatok 97,6%-a kábelhálózat volt.

A távbeszélőközpontok és az előfizetői berendezések történeti fejlődését vizsgálva, a következőkre mutathatunk rá:

1881-től 1908-ig Svájcban csak a helyitelep-rendszerű központokat ismerték. Az első központitelep-rendszerű távbeszélő központot Bernben helyezték üzembe és ezt követően, az 1908-tól 1922-ig terjedő időben a távbeszélőközpontok nagy részét központitelep-rendszerűvé alakították át.

A gépikapcsolású távbeszélőközpont ezidőtájt hallatott magáról először. A svájci igazgatás már az első kísérletezések idején érdeklődött a műszaki újítás iránt és 1917-ben Zürichben félautomata távbeszélő központot létesített. Az első teljesen automatikus üzemű távbeszélő központokat 1923-ban Genfben és Lausanneban adták át a forgalomnak. Ezeket követte 1926-ban a berni és bázeli, 1927-ben pedig a zürichi gépikapcsolású központ üzembehelyezése.

Az előfizetői berendezéseknél eleinte csupán kétféle típusú készüléket alkalmaztak: helyitelepes és Theiler-féle mikrofonnal ellátott, továbbá induktoros készülékeket. Az előfizetői távbeszélő készülékek egyébként Svájcban ugyanazokon a fejlődési fokozatokon keresztül jutottak el a mai hívótárcsás, kézibeszélős, modern készüléktípusokig, mint a világ valamennyi országában. Az első pénzbedobásra működő készülékeket 1924-ben szerelték fel, 1932 óta pedig több mint 1000 ilyen állomás áll az ország legkülönbözőbb helyein a közönség rendelkezésére. Az alpesi utakon berendezett úgynevezett SOS-állomások a bajbajutott utasoknak vagy turistáknak lehetővé teszik azt, hogy a legközelebbi helységből távbeszélőn kérjenek segítséget.

1932 óta az éttermek, szállodák és penziók állomásai díjmutatóval vannak ellátva, amely a folytatott beszélgetés díját, a beszélgetés befejezése után önműködően jelzi. Újabb fejlődési fokot jelent az úgynevezett hívástovábbító berendezés, amelynek segítségével a távollévő előfizető, a távolléte alatt állomására befutó hívásokat egy másik előfizetői állomáshoz terelheti.

A svájci távbeszélőszolgálat hatalmas arányú fejlődéséről mindennél ékezőbban beszélnek az alábbi statisztikai adatok:

A központok száma az utolsó húsz esztendő alatt 792-ről 970-re, az előfizetőké 107.000-ról 503.100-ra, a helyi beszélgetéseké évi 84.400.000-

ről 202.072.000-re, a helyközi beszélgetéseké évi 33.500.000-ről 116.000.000-ra emelkedett. 1939-ben 100 lakosra 11 távbeszélő állomás esett.

(J. d. T. 1941 : 11.)

A távbeszélősűrűség Törökországban.

A török közlekedésügyi minisztérium által legutóbb kiadott statisztikai adatok szerint Törökországban, az összlakosságot véve alapul, 707 lakosra 1 távbeszélő állomás esik. A nagyobb török városok telefonsűrűségi viszonyai a következők: Szmirnában 92, Isztanbulban 63, a fővárosban, Ankarában pedig 43 lakosra esik 1 távbeszélő állomás.

(J. d. T. 1942 : 2.)

Új olasz műsorszórási rádióállomások.

Az ellenségeskedések kitörése óta Olaszországban nyolc új adóállomást helyeztek üzembe, ezek közül kettőt Albániában, egyet Dalmáciában, kettőt Cetinjében és egy állomást Korfu szigetén. Az olasz rádióhallgatók száma a legújabb adatok szerint másfélmillióra emelkedett. A rádióelőfizetők aránya az összlakossághoz vi-

szonylítva, országrészek szerint változik. Az ország egyes tartományaiban 1000 lakosra 65 rádióelőfizető esik. Az olasz rádió „Giornale Radio“ néven ismert hírszolgálatát az etiópiai háború megindulásakor szervezték meg. Ez a hírszolgálat ma a teljes sugárzási idő egytized-résztét tölti ki.

(J. d. T. 1942 : 1.)

A műsorszórási rádió Svédországban.

A 17 állami rádióállomáson kívül, amelyek műsorellátásáról a „Radiotjänst“ rádiótársaság gondoskodik, Svédországban még 14 kisebb, úgynevezett „rádióklub“-okhoz tartozó adóállomás működik. E kis állomásoknak engedélyük van arra, hogy a hivatalos adóállomások műsoraikat díjak szedése nélkül továbbíthassák. Az állomások üzemeltetési költségeiket szubvenciókból fedezik, amelyek nagysága az általuk kiszolgált rádióhallgatók számától függ, az összeg azonban adóállomásonként és évenként a 15.000 koronát nem haladhatja meg.

(J. d. T. 1942 : 1.) Balázs Barna.

Szerkesztői üzenetek.

F. J., Szombathely. Ha a szóbanlévő tisztképző tanfolyamhallgató tényleges katonai szolgálatra, vagy póttartalékos kiképzésre vonult be (elsőízbeni katonai szolgálat), üzemi jutalékot nem kaphat. Ha nem elsőízbeni, hanem egyéb katonai szolgálatra (fegyvergyakorlat, hadiállományra emelés stb.) vonult be, a 241.933/1940. IV/2. K. K. M. számú rendelet értelmében üzemi jutalékra igénye van. Utóbbi esetben — mivel érdekelt, mint tisztképző tanfolyamhallgató a budapesti postaigazgatósági kirendelték állományába tartozott — üzemi jutalék folyósítására a budapesti postaigazgatóság illetékes. — **K. Gy. Budapest.** Levelére írásban válaszolunk. — **M. J. Szeged.** A növendékszaktanfolyam Szegeden csak ideiglenesen működik. Az ujvidéki helyisé-

gek az anyagbeszerzési nehézségek miatt nem készülhettek el a megnyitás időpontjára. Ezért kellett a tanfolyamot ebben az évben Szegeden megnyitni. A jövő évben itt már nem lesz növendékszaktanfolyam, hanem csak Budapesten, Kassán és Ujvidéken. — **L. G. Szeged és M. H. Budapest.** A Magyar Szent Koronához visszacsatolt Felvidék, Kárpátalja, a keleti és erdélyi országrészek, valamint a Délvidék postai és távközlési szolgálata megszervezésének történetén dolgozunk. Erre vonatkozóan mindenféle adatot (élményt, tapasztalatot stb.) szívesen és hálás köszönettel veszünk. Az egyes területek szervezésének története külön-külön kötetben jelenik meg fényképekkel és térképekkel illusztrálva.

EGYESÜLETI ÉLET.

Válasz a közgyűlésünkről küldött üdvözlő táviratokra.

A közgyűlésünkről Miniszter Urunknak és a Vezérigazgató Urnak küldött üdvözlő táviratokra az alábbi válaszok érkeztek:

„A M. Kir. Posta Jogász- és Mérnök-Tisztviselői Országos Egyesülete t. Elnökségének, Budapest.

Ez évi közgyűlésünkről küldött üdvözlő sorokért fogadja a t. Elnökség őszinte köszönetem. Hazafias üdvözléssel Varga József s. k.“

„Méltóságos dr. Forster Károly úrnak, a m. kir. postafőigazgató, a M. Kir. Posta Jogász- és Mérnök-Tisztviselői Országos Egyesületének elnöke, Budapest.

A m. kir. Posta Jogász- és Mérnök-Tisztviselői Országos Egyesületének folyó évi közgyűléséről küldött üdvözléssel mind Neked, mind pedig az egyesületi tagok összességének nagyon köszönöm.

A kettős közigazgatási kart magában foglaló Egyesületre mindig súlyos feladatok és kötelesek hárultak. Munkásságban, fegyelmeztségben, szociális gondolkodásban és áldozatkészségben mindig követendő példaként kellett állania a társegyesületek és a postaszemélyzet előtt.

Ezt a kötelességet az Egyesület ezideig teljes mértékben teljesítette.

Különösen fontos azonban ennek a kötelesszerű példaképnek mutatása — mind az Egyesület, mind pedig a tagok egyéni életében — a mai rendkívüli időkben. A magunk helyén mindannyiunknak fokozott mértékben kell teljesítenünk kötelességeinket, ezenfelül pedig jószívvel és áldozatkész lélekkel ki kell vennünk a részünket minden olyan munkából is, amely Hazánk sorsának további jobbrafordulását szolgálja.

Amidőn most Neked, az Egyesület vezetőségének és minden tagjának eddigi munkásságáért elismerésemet fejezem ki, kérem, hogy ezt a munkásságot ugyanolyan szellemben, fokozott erővel folytassátok, nemcsak a kettős kar érdekeinek, hanem a postaszemélyzet összességének, a postaszolgálatnak és ezáltal Hazánknak szolgálatában is. Ilyenirányú munkásságotokban megértő támogatásomra mindenkor számíthatok.

Kérlek, hogy köszönetemet és elismerésemet az Egyesület vezetőségével és tagjaival is közölni szíveskedjél.

Munkásságotokra Isten áldását kérve szívélyesen üdvözlöm Dr. Kuzmich Gábor s. k.“

Címadományozás. A Kormányzó Úr a kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter előterjesztésére Vérffy Aladár dr. ny. postafőigazgatónak nyugalmahelyezése alkalmából több mint három évtizeden át kifejtett közhasznú és buzgó szolgálata elismeréséül a postafőigazgatói címet adományozta.

Kitüntetések. A Kormányzó Úr a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére megengedte, hogy Koromzai Vilmos postaműszaki tanácsosnak a Budapesti Budai Torna Egylet új sportpályájának megtervezése terén szerzett érdemeiért elismerése tudtul adassék.

A Kormányzó Úr a Nemzetvédelmi Keresztet adományozta Kiss Kornél ny. postafőigazgatónak és Sárospatak József postaműszaki tanácsosnak.

Elismerés. A kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter Bene Gyula dr., Vecsey Márton, Deák Ignác ny. postafőigazgatóknak, Csiba Vince, Füves Dezső ny. postaműszaki igazgatóknak három és fél évtizeden át kifejtett közhasznú és buzgó szolgálatukért elismerését fejezte ki.

Megbízások. Szerdahelyi Kálmán postaműszaki tanácsost megbízták a m. kir. posta központi járműtelepe vezetőjének állandó helyettesítésével.

Benedicty József postaműszaki tanácsost a budapesti Teréz távbeszélőközpont, Hajnóczy Vilmos postaműszaki tanácsost a Belváros távbeszélőközpont vezetésével bízták meg.

Egyesületünk tisztikara. A tisztikarnak lapunk legutóbbi számában közölt névsorába sajnálatos sajtóhibák csúsztak. A jogász-szakosztály elnöke helyesen: Albrecht Gyula dr. postafőigazgató; az 1942—43. évre megválasztott választmányi póttagok névsorában Dénes Ferenc dr. helyett Vidos József dr. postatanácsos és Vároljai Vilmos postatanácsos helyett Vároljai Vilmos postamérnök olvasandó.

Kis-zemináriumi előadás. Az Egyesület Jogász-szakosztálya március hó 23-án kis-zemináriumi előadást rendezett. Az előadáson dr. Kalmár István postafőigazgató ismertette a postai sikiképzés történetét. A visszacsatolt országrészek hegyes, erdős vidéke szükségessé teszi, hogy a külszolgálatot ellátó postai alkalmazottak sí-kiképzésben részesüljenek. Két év alatt a posta eddig kb. 200 db. sífelszere-

lést szerzett be. Kassán 1941. év telén 46, Rozsnyón 1942. évben 96 távirómunkást és vonalfelvigyázót és ugyanakkor Zircen 39 postatisztviselőt képeztek ki. A síkiképzés útján létesíthető sítáboroknak, mint új postai munkaszervnek eredményes működéséhez elkerülhetetlenül szükséges a sífelszere-
lések beszerzésének fokozása és a síkiképzés folytatása. Az előadás után a rozsnyói és a zirci tanfolyamról álló és mozgó fényképfelvételeket mutatott be az előadó.

Ezt követőleg a posta egy másik kis filmje is bemutatásra került, amelyet előzőleg Halden Elemér postaműszaki tanácsos ismertetett. A filmfelvétel első része a József távbeszélő központ épületében 1957 január havában a postánál első ízben megtartott légoltalmi gyakorlatot mutat be. A második rész Budapest székesfőváros tűzoltóságának azt a tájékoztató gyakorlatát mutatta, amelyet a budapesti postai igazgatóság székházában berendezett bélyegmúzeum korszerű semleges gázzal, az oltókár kiküszöbölésével működő ún. „Pyrogáz“ oltó berendezéssel végzett a Szilvay-féle szárazoltó gépkocsikkal. A film harmadik része a tűzoltó-főparancsnokság részéről Szilvay Kornél tűzoltóparancsnok és Halden Elemér korszerű tűzoltó kísérleteit mutatta, amelyeket nevezettek kábel-tűzek s tanszformátor olaj tűzek oltására végeztek.

Az előadást Vezérigazgató urunkkal az élén a posta vezetőtisztviselői és szépszámú közönség hallgatta végig.

Házasodási kölcsönök engedélyezése.

Vezérigazgató urunk megértő jóindulata és a postaszemélyzet áldozatos felajánlása lehetővé tette, hogy a m. kir. posta személyzetének jóléti alapítványa — a gyermekáldás előmozdítása és ezzel a nemzet erősödése érdekében — a kellő időben való házasságkötést a maga részéről is elősegíti. Ezért az alapítvány kezelési bizottsága azokat a vagyontalan és kisjövedelmű postaalkalmazottakat, akik házasodni anyagi eszközök hiánya miatt nem tudnak, a családi tűzhely megalapozásához nélkülözhetetlen bútorok és egyéb felszerelési tárgyak beszerzésére, valamint a házasságkötéssel kapcsolatos egyéb kiadások fedezésére — indokolt kérelem esetén — házasodási kölcsönben részesíti.

Az alapítványnak házasodási kölcsönök céljaira csak korlátozott összeg áll rendelkezésére, ezért ilyen kölcsönben csak a legjobban rászoruló postaalkalmazottak részesülhetnek.

A házasodási kölcsön feltételeit az alábbi kölcsönszabályzat tartalmazza:

Házasodási kölcsönszabályzat.

1. §.

(1) Házasodási kölcsönt kérhetnek: kinevezett kincstári postaalkalmazottak, legalább egy éve

kifogástalanul szolgáló díjnokok és napidíjas műszerészek, postamesterek és legalább két éve kifogástalanul szolgáló postakiadók, ha a házassulók, tehát mind a folyamodó, mind jövendőbeli házastársa

a) a házasságkötés időpontjában 32. életévét még nem töltötte be;

b) nagyszülőikig bezárólag keresztény származású;

c) egészséges, fertőzőképes vagy arra gyanús betegségben nem szenved;

d) együttes vagyonuk 5.000 pengőt és együttes, minden néven nevezendő jövedelmük tisztviselőknél havi 400 pengőt, altisztteknél havi 300 pengőt nem halad meg;

e) a házastárs foglalkozása, a házassulók erkölcsi magaviselete és nemzethűsége kifogás alá nem esik;

f) az Országos Nép- és Családvédelmi Alapból házasodási kölcsönben nem részesült és végül

g) a völgyégy katonai állítási kötelezettségének eleget tett.

(2) Egyenlő feltételek esetén előnyben részesülnek a kölcsönre inkább rászoruló, a kisebb jövedelmű és a sokgyermekes családból származó házassulók.

2. §.

(1) A házassulók által sajátkezüleg írt és aláírt, vagy pedig két tanú jelenlétében aláírt házasodási kölcsön iránti kérvényt a folyamodó szolgálati főnöksége útján a m. kir. posta személyzete jóléti alapítványának kezelési bizottságához címezve kell benyújtani. A szolgálati út megkerülésével benyújtott kérvényt az alapítvány tárgyalás nélkül visszaküldi a folyamodónak.

(2) Az 1. bekezdésben említett két tanú közül az egyiknek a folyamodó hivatali főnökének, vagy annak helyettesének kell lennie.

(3) A kérvényben meg kell jelölni a kért kölcsön összegét, a házasságkötés tervezett időpontját, valamint azokat a nélkülözhetetlen szükségleteket és kiadásokat, amelyeket a házassulók önerejükkel beszerezni, illetőleg teljesíteni nem képesek. Ezek a szükségletek fényűzési tárgyak nem lehetnek. A kérelmet röviden indokolni kell.

(4) A kérvényhez csatolni kell mindkét házassuló részéről:

a) születési anyakönyvi kivonatot;

b) sajátkezüleg írt és aláírt, vagy pedig 2 tanú jelenlétében aláírt nyilatkozatot, hogy az 1941. évi XV. t.-c. 9. §-a értelmében nem lehet zsidónak tekinteni. A nyilatkozat szövege a következő: „Alulírott büntetőjogi felelősségem tudatában kijelentem, hogy legjobb tudomásom szerint egy nagyszülőm sem (négy nagyszülő közül csak egy) született az izraelita hitfelekezett tagjaként, magam nem vagyok az izraelita hitfelekezet tagja és nem kötöttem az 1941. évi ok-

tóber hó 10. napja után az izraelita hitfelekezet tagjaként zsidóval házasságot.

c) Vagyoni és jövedelmi viszonyait feltüntető bizonyítványt.

d) A szülők vagyoni és jövedelmi viszonyait feltüntető bizonyítványt.

e) Tisztiorvosi bizonyítványt arról, hogy egészséges és nem szenved fertőzőképes vagy arra gyanús betegségben.

f) Hat hónappal nem régebb keletű erkölcsi bizonyítványt. Ha a vőlegény vagy a menyasszony közalkalmazott, az erkölcsi bizonyítványt hivatali főnöksége által kiállított hivatalos bizonyítvány pótolhatja.

g) Igazolványt arról, hogy nem részesült az Országos Nép- és Családvédelmi Alapból házassági kölcsönben.

A vőlegény részéről:

h) Katonai állításkötelezettségéről bizonyítványt.

(5) Az előírt mellékletekkel felszerelt kérvényt a folyamodó hivatalfőnöke részletes, különösen a házasság vagyoni viszonyaira és a rászorultság mértékére kiterjedő véleményével és javaslatával együtt közvetlenül a m. kir. posta személyzetének jóléti alapítványa címére küldje meg.

3. §.

(1) A házassági kölcsön felső határa 1.200 pengő, kamatmentes és azt az összes körülmények figyelembevételével a kezelési bizottság elnöke — a kezelési bizottsághoz való utólagos bejelentés kötelezettségével — engedélyezi.

(2) Az engedélyezett házassági kölcsönt az alapítvány csak a házasság megkötése után folyósítja. A házasság megkötésénél házassági anyakönyvi kivonattal (vagy „Értesítés“-sel) kell igazolni. Amennyiben ez az igazolás a kölcsön engedélyezésének napjától számított három hónapon belül nem történik meg, az engedélyezés hatályát veszti.

(3) A házasság megkötésének igazolásával egyidejűleg az engedélyezett kölcsön összegéről kötelezvényt is kell kiállítani és az alapítvány címére megküldeni. A kötelezvényt a házastársak két tanú jelenlétében sajátkezűleg írják alá. Az egyik tanúnak a folyamodó hivatalfőnökének, vagy annak helyettesének kell lennie.

(4) A házassági kölcsön a családi tűzhely megalapozásához nélkülözhetetlen szükségletek beszerzésére és a házassággal kapcsolatban felmerülő egyéb kiadások fedezésére szolgált, ezért az alapítvány az engedélyezett kölcsönösszegnek legfeljebb 15%-át folyósítja készpénzben, míg az összeg többi részét akár közvetlenül, akár a folyamodó szolgálati főnöksége útján a beszerzett tárgyak kifizetésére fordítja. A nélkülöz-

hetetlen szükségletek beszerzésére fordítani szándékolt összegeket igazolni kell.

4. §.

(1) A házassági kölcsön törlesztését a folyósítást követő hónap elsejétől számított egy év múlva kell megkezdeni.

(2) A törlesztési időszak 10 év. Az első évben a kölcsönt nem kell törleszteni, az ezt követő évek mindegyikében a kölcsönösszeg 10—10 %-át, az utolsó évben pedig 20%-át kell egyenlő havi részletekben törleszteni. A házasságkötés a kölcsönt rövidebb idő alatt is törleszthetik. A törlesztési részleteket minden hónap 15. napjáig csekkbefizetési lappal kell befizetni.

(3) A kölcsön törlesztése a házasságból élve született minden gyermek után a születést követő hónap elsejétől számított egy évig szünetel.

5. §.

(1) Az alapítvány a házasságból a törlesztési időszak alatt fizetett első élő gyermek után az eredeti kölcsönösszegből 10%-nak, a második gyermek után 20%-nak, a harmadik gyermek után 30%-nak és a negyedik gyermek után 40%-nak, tehát négy élő gyermek születése esetén a teljes kölcsönösszegnek visszafizetését elengedi.

(2) Ha az időközben történt részlettörlesztés folytán az érdekelt hátralévő tartozása kisebb, mint amilyen összeg elengedésére joga nyílik, akkor a hátralékos tartozás és az elengedendő összeg közötti különbözetet az alapítvány visszatéríti.

(3) Az 1. és 2. bekezdésben említett elengedésnek, illetőleg visszafizetésnek csak akkor lehet helye, ha a házasságból származott élő gyermekek száma az elengedés, illetőleg a visszafizetés időpontjában megfelel a feltételül megszabott gyermekek számának.

(4) Az elengedést, illetőleg visszafizetést az alapítványtól kérni kell. A kérvényhez csatolni kell az újszülött születési anyakönyvi kivonattát, 2., 3. és 4-ik gyermeknél pedig még az életben lévő gyermekek számát igazoló bizonyítványt is. Ezt a bizonyítványt a folyamodó hivatali főnöke állítja ki.

A jóléti alapítvány házassági kölcsönt — a szabályzatban előírt feltételek fennforgása esetén is — csak azok részére folyósít, akik 1942. évi március hó 1. után kötnek házasságot.

A kölcsön iránti kérvényhez csatolni előírt vagyoni és jövedelmi bizonyítványokat városokban a polgármester, községekben az előjáróság, a tisztiorvosi bizonyítványt városokban a tisztiorvos (tisztifőorvos), községekben a já-

rási tisztiorvos állítja ki. Az erkölcsi bizonyítványt ott, ahol államrendőrség van, a rendőrkapitányságtól, különben pedig a községi előjáróságtól kell kérni. A katonai állításkötelezettségről szóló bizonyítványt, ha a vőlegény csak sorozáson vett részt, városokban a polgármester, községekben pedig a járási főszolgabíró állítja ki. Ha a vőlegény katonai szolgálát már letöltötte, a bizonyítványt a katonai igazolványi lap alapján városokban ugyancsak a polgármestertől, községekben pedig az előjáróságtól kell kérni. Annak igazolását, hogy folyamodók nem részesültek az Országos Népes Családvédelmi Alapból házassodási kölcsönben, városokban a polgármestertől, községekben pedig a vármegye alispánjától kell kérelmezni.

A hónap 15. napjáig beérkező kérvényeket az alapítvány még abban a hónapban elintézi, a hónap 15. napja után beérkező kérvényeket azonban csak a következő hónapban tárgyalja.

Az alapítvány kezelési irodája folyamodót a kölcsön engedélyezéséről vagy megtagadásáról értesíti és egyúttal a kérvény mellékleteit is visszaküldi. A kölcsön engedélyezése esetén a kezelési iroda kötelezvényt is csatol, amelyet a házasság megkötésének igazolására szolgáló okirattal együtt kell a kezelési irodának megküldeni. A kötelezvényhez az összeg 0.75%-ának megfelelő értékű okirati bélyeget kell csatolni. A törlesztési részletek befizetésére szolgáló csokkbefizetési lapokkal vagy postautalványokkal a kezelési iroda fogja az érdekelteket el látni.

A kölcsönben részesültek minden kérelmet vagy igazolást hivatali főnökségünk útján terjeszték elő.

A jóléti alapítvány által nyújtott kiegészítő anyasági segélyek részbeni megszüntetése.

A közalkalmazottak fizetését rendező legutóbbi kormányrendelet a családi pótlékok egyidejű jelentős felemelése mellett kimondja, hogy a közalkalmazott a családjában előforduló születés hónapjában a gyermek után esedékes családi pótlék havi összegének ötszörösét kapja kézhez. A születéssel kapcsolatos többkiadások ügyét tehát azoknál az alkalmazotknál, akik a felemelt családi pótlékban részesülnek, megoldottnak lehet tekinteni. Ezért a posta szemlézete jóléti alapítványának kezelési bizottsága a kiegészítő anyasági segélyezést mindazoknál az alkalmazotknál, akik gyermekszületés esetén ötszörös családi pótlékban részesülnek, 1942. évi március hó 15-től megszünteti. Az így felszabaduló összeget a jóléti alapítvány a nehéz körülmények közé jutott postás családok megsegítésére, vagyis ismét csak családvédelmi célokra fogja fordítani.

Azok az alkalmazottak, akik nem családi pótlékokat, hanem gyermeknevelési pótlékokat, vagy gyermeksegélyt kapnak, a kiegészítő anyasági segélyt változatlanul továbbra is megkapják. Megkapják tehát a kiegészítő anyasági segélyt a napidíjas műszereszek, az összes órabéresek, a kiegészítő tisztii munkaerők és munkaszolgálatosok, a postamesterek és postamesteri alkalmazottak, valamint a nyugdíjasok és nyugbérések. A m. kir. posta betegségi biztosító intézete az anyasági segélyt az összes alkalmazottaknak változatlanul továbbra is kifizeti.

A Kultúregyesület közgyűlése. Az Országos Postás Zene- és Kultúrregyesület március 21-én tartotta ez évi rendes közgyűlését.

A közgyűlésen mind a zene- mind pedig a kultúrszakosztály igen sikeres és eredményes esztendőről adott számot.

A Zeneiskola növendékeinek az iskola által rendezett hangversenynek, a Zenekar szerepléseinek száma, mind csupa csúcseredmény, amilyenre az Egyesület történetében eddig még példa nem volt.

A kultúrszakosztály évkönyvének példányszáma, erkölcsi és anyagi sikere, a megrendezett kultúrresték iránti nagy érdeklődés, az Egyesület könyvtárának igénybevétele, amely a teljes könyvtárral több mint négyszereze volt, továbbá a színházjegyzárak kerekén 6.000 darabos jegykiadása, mind beszédes bizonyossága annak, hogy az Egyesület életét átható sokrétű kultúrmozgalom egyre erősebb lendülettel és gyorsuló iramban fejlődik.

A zenezakosztály egyik legnagyobb sikere a múlt év június 22-én a Zeneakadémián tartott növendék-hangverseny volt, amelyen a növendékek olymértvű tudásról és készületről tettek tanúságot, hogy elért eredményeikről a szaklapok és a napilapok a legmelegebb elismeréssel emlékeztek meg.

Ezen a hangversenyen került bemutatásra Hadfy Hermann honvédelezredes „Postás Induló” című szerzeménye, amelyet Vezérigazgató Urnak ajánlott. A sikeres bemutató emlékére Vezérigazgató Urunk a kurucidőlbeli, ősi postás kürt egy ezüstbe vert másával lepte meg az illusztris szerzőt.

Az Egyesület Zeneiskolája ez évben üli meg fennállásának 40. évfordulóját, s a közgyűlés a nevezetes évforduló jubiláris ünnepi hangversenye programjának ismertetésével fejeződött be. A hangverseny 1942 április 1-én este lesz. Második részét a rádió is közvetíti.

Külön érdekessége és nevezetessége lesz a hangversenynek, hogy az ünnepi megemlékezést az iskola alapítója: Demény Károly államtitkár úr fogja elmondani, aki az elmúlt 40 esztendőn át szakadatlan figyelemmel és jóindulattal kísérelte az iskola munkáját.

KÉRELEM

a visszacsatolt területek postaszervezésében résztvett
kartársainkhoz!

A Magyar Posta Könyvei sorozatában kiadni tervezzük a Magyar Szent Koronához visszacsatolt Felvidék, Kárpátalja, a keleti és erdélyi országrészek, valamint a Délvidék postai és távközlési szolgálata megszervezésének történetét. Ezzel kapcsolatban felkérjük a visszacsatolt területek postai és távközlési szolgálatának megszervezésében, illetőleg ellátásában résztvett kartársainkat, hogy élményeikről, tapasztalataikról és a szervezésnél végzett munkásságukról lapunk felelős szerkesztőjét írásban tájékoztatni szíveskedjenek.

A kiadásra kerülő könyveket képekkel illusztráljuk. Ha tehát a szervezésben résztvevő kartársaink olyan fényképekkel rendelkeznek, amelyek postai vonatkozásúak, vagy a szervezéssel kapcsolatosak, azokat kérjük felelős szerkesztőnk címére megküldeni. A beküldött képeket felhasználás után visszaküldjük.

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG.

SZERKESZTŐSÉG:

I., KRISZTINA-KÖRÜT 12. IV. 432. TÁVBESZÉLŐ: 156—841.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK: (Társszerkesztő)

XI. VÁSÁRHELYI PÁL-U. 4/6. TÁVBESZÉLŐ: 150—597.

KIADÓHIVATAL:

I., KRISZTINA-KÖRÜT 12. II. 220. TÁVBESZÉLŐ: 258—280.

Előfizetési ár évi 10 P. Postai alkalmazottaknak évi 5 P.

Felelős kiadó: DR. LUKÁSZ ALFONZ

URBÁNYI ISTVÁN könyvnyomda. Budapest. VI., Gróf Zichy Jenő-utca 36.
Telefon: 118-461.